

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

MAYIS 1971

SAYI 83

CİLT : 14

350 KURUŞ

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon: 33 12 — 26 44

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten **kurtulmaz**; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını **kurtaramaz**.
K. ATATÜRK

CİLT : XIV

MAYIS 1971

SAYI : 83

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
GÜNER ŞEKERCİOĞLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

ORHAN BULDAÇ
NACİ SARIEYYÜBOĞLU
SEZER SUNGUR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Yeni Dışticaret Rejimi Hakkında Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Özer Derbil'in yaptığı açıklama
6. Yeni İthalât Rejimi Kararı ve İthalât Yönetmeliği Faruk ÇEHRELİ
11. Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Denge Orhan BULDAÇ
16. İthalât İkamesi Erkan DÜLGEROĞLU
21. Ticaret Bakanlığı Reha BAVBEK
26. Refah ve İefahı Getirecek Kalkınmanın Güçlükleri Server ŞENGÜN
30. Fransa'da Turizm ve Bundan Alacağımız Dersler Hüsamettin TUNCAY
34. Sovyet Rusya Ekonomisinde Faiz Dr. Erdiç TOKGÖZ

Derginin Sesi !.

Sevgili ve Değerli Okurlarımız,

Bu satırlardan bir kere daha sesleniyoruz!.. Türkiye'mizin İktisadi kalkınması-
nın rasyonel bir şekilde başarılabilmesi için bünyenin derinliğine incelenmesi
şarttır. Bu gün bir yandan sanayileşme ve kalkınma çabaları sarfedilirken hâlâ
Türkiye'mizin İktisat Tarihinin, İktisadi Coğrafyasının, kültürel ve bölgesel özel-
liklerinin üzerinde durulmuyor. Yeraltı ve yerüstü, kalkınmayı her bakımdan etki-
leyecek, servetlerin tam rezervleri kaynaktan tesbit edilmiyor. Bölgeler arası mü-
nasebetler, münakale imkânları, fertlerin özellikleri, psikolojik davranışları göz
önünde tutulmuyor. Biz, yeni hükümet programında, yapılması ön görülen reform-
ların üzerine dikkatle eğildik. Her birinin zaruriliğine inandık. Ancak, meselâ,
bir toprak reformunun yapılabilmesi için her şeyden evvel, Türkiye'deki toprak
dağılıışının, arazi veriminin hektar oranından mühim olan; o bölgedeki insanların
çalışma düzen ve bu reforma reaksiyonunun derecesinin bilinmesine öncelik ta-
nıdık.

Aynı şekilde, yılların sinsice geliştirdiği ve ülkemiz üzerine büyük bir tehli-
ke olarak çörekleneyeceği anda, önlemeye el birliğiyle gayret ettiğimiz anarşik ha-
reketlerin; kökünün kazınması içinde, derhal bir bünye tahlil ve tetkikinin şart
olduğuna işaret ediyoruz.

Bünyenin derinliğine inilmediği takdirde, nedenler iyice tetkik ve tesbit edil-
medikçe, bugün zor karşısında kırılmış gibi görünen, fakat yuvaları iyice yok
edilmeyen kötü tohumlar, heran daha ileriye gitmeye imkân arayacaktır.

Demokratik nizamı korumakla karma ekonomiye dayanan bir kalkınmanın
gerçekleşeceğine inancı olan bizler; Ülkemizde sosyal adaletin sağlanmasının,
anarşik akım ve eylemlerin önlenmesinin, hatta köklerinin kazınmasının ülkemize
huzur, asayiş, güven ve istikrarın getirilmesinin ancak, plânlı ve derinliğine ya-
pılmış bir bünye tahlil ve tetkikine uygun tedbirlerle gerçekleşeceğine inanıyoruz.

Atatürk ilkelerine bağlı olarak temelleri atılmış ve bugüne kadar aynı esas-
lara dayanarak inkişaf etmiş yurdumuzun istikbal yolu da bu görüşün dışında
olmayacaktır.

Sevgi ve Saygılarımızla

İKTİSAT DERGİSİ

Yeni Dışticaret Rejimi hakkında Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Özer Derbil'in yaptığı açıklama

Hükümet Programında dış ekonomik ilişkilerle ilgili bil'umum görevlerin tek bir Bakanlık tarafından yürütülmesi esas alınmış ve bu nedenle Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı adı altında Bakanlığımız kurulmuş bulunmaktadır.

İTHALÂT :

Nülga Ticaret Bakanlığının kadro durumunun müsait bulunmaması sebebiyle evvlece muhtelif Bakanlık ve Kuruluşlara verilmiş bulunan ithalât işleri ile alâkalı görev ve yetkiler, mahdud döviz imkânlarımızın memleket ekonomisi yararına en uygun bir tarzda kullanılması maksadına matuf olmak üzere, gerek Hükümet Programı ve gerek Anayasanın 117 nci maddesi hükümleri de gözönünde bulundurularak, Bakanlığımız bünyesine alınmış ve İthalât Rejimi Kararı bu görüşe uygun hazırlanmak

suretiyle bugünkü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Yeni İthalât Rejimi Kararında getirilen başlıca yenilikler :

1 — Döviz tahsisi suretiyle yapılacak ithâlatın tanzimi, takip ve kontrolü ile alâkalı bil'umum yetkilerin tek bir mercide toplanması görüşüne uygun olarak Kararın muhtelif maddelerinde gerekli değişiklikler yapılmış ve söz konusu yetkiler Bakanlığımız bünyesinde toplanmıştır.

2 — İthalâtın en uygun fiyatlarla gerçekleştirilebilmesini teminen, ithalâta önceden fiat kontrolü yapılması öngörülmüştür.

3 — İthalât ticaretini daha düzenli bir tarzda yürütebilmek maksadiyle, ithalâtçı vesikaları Bakanlığımızca hazırlanacak Yönetmelik esaslarına göre verilecektir.

4 — Spekülâtif gayelerle ithalât yapılmasını önlemek ve döviz imkânlarımızın ekonomimize en yararlı şekilde kullanılabilmesini teminen, ticaret maksadiyle ithalât yapanların, ödedikleri vergi, malları ithâl edecekleri süre, dahilî piyasadaki satış fiyatları gibi hususların tespiti bunların tercih kıstası olarak kullanılması kararlaştırılmıştır.

5 — İthalâtın zamanında yapılması ve bu surette malların ekonomiye bir an evvel girmesini temin maksadiyle, ithal sürelerinin uzatılması usulüne son verilmiş ve sadece mücbir sebepler tahtında belgelerin kısa bir süre ile yenilenmesi cihetine gidilmesi kararlaştırılmıştır.

6 — Ön fiat kontrolü ilkesine dayalı olarak Anlaşmalı Ülkeler ve bunların haricinde, ithalât ve ihracatı Devlet eliyle yürütülen memleketlerle olan ticarî ilişkilerimizde, ithalât ve ihracat fiat dengesizliğini bertaraf etmek, ekonomimizde olumsuz etkileri görülecek ihracat ve ithalâtın bu yolla genel bir şekilde kontrolünü yapmak gayeleri ile bu ülkelerle olan ticarî ilişkilerimizde Bakanlığımızın muhatap olması esas alınarak gerekli tedbirler öngörülmüştür.

7 — Sanayi mamûlleri ihracatını teşvik gayesiyle ihracat yapacak sanayicilere satış akdi belgelenmek kaydıyla belirli ölçülere

göre ithalât için avans verilebilme olanağı getirilmiştir.

8 — Hazineye irad kaydı gereken meblağlar ile ilgili muamelelerin hazine gelirlerinin bir an önce tahsilini temin maksadiyle, yetkili bankalar yerine T. Cumhuriyet Merkez Bankasıncı yapılması kararlaştırılmıştır.

İHRACAT :

1971/72 devresine ait İhracat Rejimi Kararı da gene 29 Nisan 1971 tarih ve 13822 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

İşbu Karar'ın uygulama esasları ve şekilleri Bakanlığımızca önümüzdeki günlerde yayımlanacak İhracat Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak belirtilecektir.

Yeni İhracat Rejimi Kararı'nda bu defa geçen devrelere kıyasla yapılan başlıca değişiklikleri şu şekilde özetlemek mümkündür :

1 — İhraç ürünlerimizin değer pahası ile piyasa bulmalarını sağlamak amacıyla yurdumuzdan yapılacak ticarî nitelikteki ihracat ön fiat kontrolüne tabi tutulacak, fiat kontrolü iç ve dış piyasa fiatları esas alınarak ilgili Bakanlık ve Kuruluşların da görüşlerine başvurulmak suretiyle satışlar Bakanlığımızca belirli aralıklarla tesbit ve ilân edilen fiatlara uygunluğu saptanarak yapılacaktır.

2 — İktisadî işbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı dışında kalan memleketlere yapılacak bütün ihracat lisansa tabi olacaktır.

Prefinansman veya alivresatışlar yoluyla yapılan satışlarda ihraç anındaki fiat uygunluğu esas olacaktır.

3 — Fiat kontrol ve tescil işlemleri Bakanlığımızca yürütülecek ve bu konuda lüzum görülen teşekkülere de görev verilebilecektir. Tescil işlemleriyle görevlendirilecek kuruluşlar tescil işlemlerini Bakanlığımızın talimatına uyarak ve denetimi altında yürüteceklerdir.

4 — Konsinyasyon ve müşterek hesap suretiyle yapılacak ihracat Bakanlığımızca tesbit edilecek esaslar dahilinde yürütülecektir.

5 — Gümrük İdarelerinin ihracatla ilgili olarak yapacakları işlerin İhracat Yönetmeliği ile tesbit edileceği hususunda Karar'a yeni bir madde ilâve edilmiştir.

Bu görevleri yerine getirmek amacıyla :

a) Dış kuruluşlarımız ve dış piyasalarla teleks irtibatı,

b) Derlenen bilgilerin değerlendirilmesi için mekanize computer sistemi,

c) Bakanlık organizasyonunun yeni kadrolar alınmak suretiyle düzenlenmesi, çalışmalarına da başlanmış bulunmaktadır.

Bu suretle gerek iç gerekse dış piyasalar incelenerek ihraç mallarımızın gerçek değerinin elde edilmesi, üretimimizin, dış satışlarımızın genel arz ve talebe göre düzenlenmesi kabil olabilecektir.

İthalâtımız yönünden ise, tahsis olunacak dövizlerin gerçek ihtiyaçlara cevap vermesi ve ithal mallarının en uygun dünya fiatları ile en kısa sürede yurt ekonomisi emrine katılması olanağı yaratılacaktır.

Yeni Dışticaret Rejiminin Türk ekonomisine yararlı olacağı kanısı ile Sayın sanayici, ihracatçı ve ithalâtçılının anlayış ve yardımlarını beklediğimizi belirtir, başarılar dilerim.

Sayın Basın mensuplarının da bu konuda gösterdikleri ilgiye teşekkürler ederim.

Yeni ithalât rejimi kararı ve ithalat yönetmeliği

Faruk ÇEHRELİ

29 Nisan 1971 tarih, 13822 sayılı resmi gazetede; 7/2304 nolu karar ile yeni dış ticaret rejimi yürürlüğe konmuş bulunmaktadır. Bu karara istinaden Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı, 5 Mayıs 1971 tarih, 13827 sayılı resmi gazetede yayınladığı ithalat yönetmeliği ile yeni ithalat düzenin esaslarını vaz edilmiş bulunuyor.

Geçen yazımızda Hükümet programının Ekonomik ilkelerini belirtirken, Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının kurulduğunu yazmıştık. Devlet kesiminin yeniden düzenlenmesi konusunda hükümetçe alınan bu kararı olumlu mütalaa etmekteyiz. Dış ticaret, döviz, güm-

rük himayesi ve bütün dış ekonomik ilişkiler konusundaki politikalarda yakın işbirliği sağlamak görevini üzerine alan bu bakanlık aynı zamanda Devlet kuruluşları dışındaki kuruluşlara devredilmiş görev ve yetkileri geri almaya başlamış ve bilhassa Odalar Birliğinin dış ticaret konusundaki yetkilerini tamamen kısmıştır. Devlet eliyle ihracat ve ithalat yapan ülkelerin ithalat ve ihracat işlerinde muhatbalarının prensip olacak bu bakanlığın olacağı hükümet programında yer almış bulunmaktadır. Bu hüküm çok geniş bir mana taşımasını hatta fikirlerde anlaşmalı memleketlerle yapılacak ithalâtın

devlet eli ile yapılacağı intibasını uyandırmasına rağmen; anlaşmalı memleketlerle ithalatı düzenleyen ithalat yönetmenliğinin 15. maddesi eskisine oranla bu açıdan bir yenilik getirmemiş bulunmaktadır. Gelecekte bu hükmün nasıl işleyeceği merak edilmektedir.

Şunu önemle belirtmek isteriz ki; Yeni dış ticaret rejimi eskisinden farklı, büyük bir değişiklik getirmemiş bulunmakta, yapılan değişiklikler ise evelce denenmiş olumlu sonuç alınmadığı için bırakılmış serbest rekabet düzenine ters düşen tedbirlerdir.

Değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz:

1 — İthalattan önce fiyat kontrolü yeniden getirilmiş bulunmaktadır. İthal Malları Fiyat tescil ve tetkik dairesinin 1956 yılında Milli Korunma Kanununun uygulamaya konulması ile yapmış bulunduğu işlem yeniden ihya edilmiştir. Halbuki 1958 yılında, 1956 da başlayan fiyat kontrolünün baskı unsuru olduğu ve başarısızlık tevhit ettiği kanaatine varılarak bundan vazgeçilmiş, yalnız fiyat tescili ile yetinmenin daha faydalı olacağı anlaşılarak bu yönde bir uygulama yapılmıştır. Fiyat kontrolünün ne yönde olacağı bugünkü şartlar içinde akla gelen ilk sorudur. Düşünüldüğü gibi, dışarda döviz bırakarak döviz kaçakçılığı ile menfaat sağlamak dövizin serbest piyasa

değeri ele alındığında imkânsızdır. Serbest piyasada doların değeri 15-16 TL. arasında değişmektedir. Halbuki gümrük resimleri nazarı itibare alındığında doların değeri 40,00 TL. ya kadar yükselmektedir. Fiyatları yüksek tutmak suretiyle döviz kaçakçılığı yapmak imkânsızdır, tam aksine, fiyatların düşük gösterilmesi suretiyle daha fazla mal ithal ederek hem gümrük vergisinden yararlanmak, hem de tahsis elde etmek için ödenen faizlerden istifade etmek yolu açık bir kapıdır. Fiyat kontrolünün bu açıdan da yapılacağı ifade edilmektedir ki bu doğrudur. Fakat kanaatimizce bu işlem ithal malları fiyat tescil ve tetkik dairesinin vazifesi şümülü dışında kalmak gerekir. Bu dairenin üzerinde duracağı; ithalatçının bilmeden, bir kasdi olmadan yüksek fiyatla mal ithalini önlemek olmalıdır. Buda geniş bir teşkilât ister yeterli eleman ister. Dünya çapında etüd ve araştırma ister. Her ne şekilde olursa olsun bu dairenin elde ettiği bilgileri yayınlaması ithalatçıya yardımcı olması kolaylık göstermesi bir devlet dairesi anlayış ve tutumu ile değil, Odalar Birliğine bağlı bir kuruluş olması cihetiyle özel sektör anlayış ve davranışı içinde bulunması gerekir. Bugüne kadarki tatbikatı ile ithalatçıda menfi bir kanaat bıraktığını yararlı olamadığını belirtmek gerekir. Özel sektör ithalat firmaları, sermaye, bilinçli

kadro ve teşkilât bakımından çok yetersiz durumdadır. İthalatın kısıtlanmış bulunması ithalat firmalarının gereği şekilde teşkilâtlanmasını önleyen bir faktör olmaktadır. İthalatçı vesikalarının yeniden düzenlenmesi kararlaştırıldığına göre, ithalat ile iştigal edecek firmalarda cesamet, kadro, iş mevzuu bakımından yukarıda arz ettiğim mahzurları giderecek tedbirlerin alınmasında fayda görmekteyiz. İthalat malları fiyat tescil ve tetkik dairesinin görevi bir çok nedenlerle ithalatçı tarafından yapılamayan fiyat araştırmasının yapılabilmesini sağlamak olmalıdır. Özel sektöre yardımcı bir teşekkül niteliğine bürünmelidir.

2 — İthalatçılar arasında kotalara yapılan taleblerin bölüşümü yeni esaslara bağlanmış bulunmaktadır. Taleb edilen miktarın yarın da ithalatçının;

1 — Son üç yıllık devrede yıllar itibariyle ödediği gelir veya kurumlar vergisi;

2 — Son üç yıllık devrede yıllar itibariyle ithalat/ihracat faaliyetlerinde tahakkuk eden vergi;

3 — İthalatın gerçekleştirilip iç piyasaya intikal ettirileceği süre;

4 — İthal edilecek malın dahili satış fiyatı;

5 — İthal edilecek malın CİF,

FOB, vs. fiyatı;

gibi unsurlarda göz önünde tutulacak.

Döviz tahsisinde önemli rol oynacağı kanısında bulunduğumuz yukarıda sıralanan faktörlerin döviz tahsisinde ne derce müessir olacağı henüz belirtilmiş değildir. Bir yönetmenlik konusu olabilecek nitelik taşır. İthalatçı bu sayılan noktaların tahsiste oynayacağı rolü bilirse tutumunu ona göre düzenler. Dahili satış fiyatını düşürüp fazla tahsis elde ederek yekûn kârını arttırmak yolunu düşünebilir. İthalatı en kısa zamanda gerçekleştirmek yolunu araştırabilir, hatta uçakla getirebilir. İthal edilecek malın dış fiyatını düşürmeye çalışmak güçlüğü yanında bunu ithal malları fiyat tescil ve tetkik dairesine izah edebilme müşğulâtı ithalatçıyı korkutmaktadır. Bu madde bu dairenin tutumuna göre çalışacaktır.

İkinci maddede yer alan ithalat ve ihracat faaliyetlerinden tahakkuk eden kâr'ın tesbiti imkânsızdır. Tam doğru olmamakla beraber ithalat faaliyetlerinden elde edilen kazancın total kazanç oranı hesaplanarak ödenen vergiden bu nisbet göz önünde tutularak bir ayırım yapılabilir. Fakat diğer faaliyetlerden zarar vukuu halinde ithalat faaliyetleri için ödendiğinden fazla bir vergi belirtmek durumu meydana çıkar. Diğer faaliyetler

den doğan ve kâra tesir eden karşılık ayırımında aynı durumdadır. Dış ekonomik ilişkiler bakanlığı ile yapılan temaslarda bunun ithalat/ihracat faaliyetlerinde elde edilen kazanç olarak değiştirileceği ifade edilmiştir.

3 — Dış ticaret yetkileri Dış ekonomik ilişkiler bakanlığında toplanmış bulunmaktadır. Ticaret Bakanlığının içinde bulunan dış ticaret dairesi yeni kurulan dış ekonomik ilişkiler bakanlığının nüvesini teşkil etmiştir. İç ticaret daire-sinde sanayi dairesinin bünyesi içine alınmıştır. Bu şekilde Cumhuriyetin kuruluşundan beri mevcut olan Ticaret Bakanlığı kaldırılmış bulunmaktadır. Kurulan yeni bakanlık yukarda belirttiğimiz gibi bazı mercilerin emrinde bulunan gerek liberasyon, gerekse tahsisli ithal listelerindeki kotaların tevzii işini tamamen üzerine almıştır. Yeni kuruluş olmanın verdiği müşgüller, gerekse bakanın bizzat bütün meseleleri elinden geçirmek amacı işlerin sürüncemede kalması sonucunu doğurmuştur. Temdit talepleri aylardan beri sıra beklemektedir.

4 — İthalatın süresinde de kısıtlama yapılmıştır. Döviz tahsis mektuplarının süresi gene altı ay olmasına rağmen, fiili ithalat azami beş ay içinde gerçekleştirilmek zarureti konmuştur. Buna paralel olarak temditlerde kısıtlanmış, mallar gümrüklere gelmiş olmak kaydı

ile mal bedelinin % 2'si mallar gümrüklere gelmemişde % 5 irad kaydedilerek bir aylık temdit alınabilmektedir. Japonya gibi uzak ülkelerden ithalat yapmak durumunda bu sürelerin kıfayetsiz olduğu aşikârdır. Gümrüğe gelmiş mallar için temdit taleplerinde Ordinolarında gönderilmesi bakanlıkça istenmektedir. Halbuki gümrüğe gelmiş bir malın çekilmesi hususunda en büyük etken parasızlık olmaktadır. Bakanlıkça ordino istendiğine göre temdit isteme nedeni temdi verme için aranan şart olarak istenmenin acaipliği anlaşılmamıştır. Halbuki malların gümrüğe gelmiş bulunduğu gümrük idarecilerinden alınacak belge ile kolayca teşvik edilebilir.

5 — Kotalardan talebde bulunma haddide değişmiştir. Evvelce altı aylık kotanın yüzde yirmisi idi, şimdi bu miktar yüzde 40 çikartılmış bulunmaktadır. Bu değişikliğin olumlu bir fonksiyon görmeyeceği kanısındayız. Merkez Bankasına yatırılan teminatların artması sonucunu doğuracaktır. 26. kotadan yapılan taleplerin maliyet masrafı asgari dokuz lira olmuştur. Kotanın % 20'si nispetinde müracaat için yatırılan % 25 nakdi teminatın fazlalığı, çıkan tahsislerin % 1-4 civarında oluşu ve tahsislerin 4-5 ay gibi bir müddet sonra gönderilmesi bankalara ödenen faizleri arttırmıştır. Yeni şekilde ödenen faizler daha da artacak, ithal

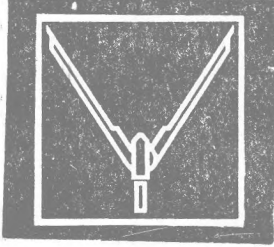
mallarının fiyatları biraz daha yükselecektir. 26. kotonun tevzi edilen dolarlarının her birinin ithalatçıya maliyeti 24-25 TL. olmuştur.

Yeni bakanlığın, bugüne kadar ki tutumu, bizlerde evvelce olduğu gibi dış ticaret rejiminin para politikasının bir aracı olarak kullanılabacağı kanaatini doğurmuştur. Gerek lisanların tevziinde gösterilen intizamsızlık ve zaman kaybı, gerekse yatırılan teminatların artmasını gerektirecek yollar arama gayreti bunun delilidir. Bu tutum ithal mallarının fiyatının büyük ölçüde artması sonucunu doğurmaktadır. APA ve anlaşmalı memleketler korlarının aynı zamana getirme çabaları transferlerin devalüasyonundan sonra birden yapılması temditlerin geniş ölçüde kısılması ve yeni yönetmelikteki temdit takyitlerinin nakable şamil kılınması piyasada büyük ölçüde hoşnutsuzluk yarattığı gibi büyük çapta para bunalımına yol açmıştır. Yeni bakanlıktan, geleneksel özel sektörün suçlama kompleksinden kurtulmasını peşin suçlama teamülünden sıyrılmasını milli çıkarlarımızın gereği, karma ekonominin bekası için şart görmekteyiz.

6 — Anlaşmalı memleketlerle yapılacak ithalat hakkında yeni yönetmenlikte büyük değişiklik olma-

makla beraber yazımızın başında belirttiğimiz gibi Hükümet Programındaki ifadeden ekonomik çevreler kuşku duymaktadır. Anlaşmaları yayınlanan bazı ülkelere yapılan taleplerin Merkez Bankası tarafından geri çevrilmesi, menfi yönden değerlendirilmektedir.

Çok defa belirttiğimiz gibi anlaşmalı memleketlerle yapılan ithalata peşin fiyat mutabakatı şarttır. Suviçi önlemek maksadı ile bu memleketlere yapılan ihracatın yüksek fiyatla olmasına çalışılmaktadır. Bu durum o memleketten yapacağımız ithalatı fiyat yönünden etkilemekte fakat artış nisbeti memleketimiz yönünden olumsuz sonuç doğuracak şekilde olmaktadır. Anlaşmalı memleketlerde alıcının tek oluşu, bizim alıcıların ise pek çok bulunuşu, komisyoncuların gayreti, piyasanın ihtiyacı anlaşmalı memleketlerin başka memleketlere uyguladığı fiyatların çok üstünde hatta % 50 ye varan fazla fiyatla Türkiye'ye teklifte bulunma sonucunu doğurmakta ve buda kabul edilmektedir. Bu durumun anlaşmalı memleketlerle yapılan ithalatın devletleştirilmesi için bir sebep olacağı kanısında değiliz. Anlaşmanın imzalanacağı tarihte peşin fiyat mutabakatı mahzurları önlemeye yeter.

Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik denge

Orhan BULDAÇ

Geçen Sayıdan devam)

Düşünce akımları ne yönde gelişirse gelişsin, gök kubbe altında ifade olunmamış yeni düşünceler bulmak çabası ne kadar yoğunlaşırsa yoğunlaşsın. Bağımsızlık, özgürlük, bilimsel uğraş, halkın mutluluğunu sağlama ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak çabasının en tutarlı ifadesi olan Atatürkçülük, değerinden hiçbirşey kaybetmeyecektir. Kaybetmeyecektir diyoruz çünkü, asrımızın bilim ve düşünce alanında kaydettiği gelişmelerin hiçbirisi Atatürkçülük dediğimiz görüş ve eyleme aykırı düşmemektedir. Özellikle tüm gelişmeler kişi ve ülkeler bakımından

egemen ve özgür olmanın önemini artırmakta; egemenlik ve özgürlüğe hak kazanabilmenin bilimsel uğraş ve çağcıl düzeye ulaşmakla olan ilgisini iyice pekiştirmektedir.

Yaşanan çağın nitelikleri arasında; üretim öğelerinin rasyonel kullanımı, üretimde kullanılan teknik ve araçların etkenliği, üretilen mal ve hizmetlerin ekonomik güç yolu ile ulusal varlıkları sürdürme ve egemen kılma çabaları ve son olarak ekonomik varlıkların karşılıklı etki ve ilişkilerini kapsayan ekonomik nitelikler, önemli yer tutmaktadır. Çağı niteleyen oluşumlar içerisinde önemli yeri olan ekonomik olaylara etkili olmak, eko-

nomi politikasının başlıca amacı ve konusudur.

Biz Atatürkçü Ekonomi politikadan söz açarken, kişilerin mutlulukları yanında ulusumuzun geleceği yönündende büyük önem arzeden, ihtiyaç ve olanaklar arasındaki ilişkilerden doğan ekonomik olaylar karşısında izlenecek politikayı Atatürkçülüğün genel ilkelelerinden yararlanarak saptanmasını ve bu politikanın koşullarının tesbitini kastetmekteyiz.

Atatürkçülüğü bağımsızlık ve özgürlük içerisinde, müsbet bilimin rehberliğinde ulusal benliği muhafaza ederek devrimci yöntemlerle çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak çabası olarak tanımlayan görüşten hareket ederek diyoruz ki; Atatürkçülük, çağdaş yorumlamalarda uygun olarak ekonomik sorunların çözümü ve ekonomik kalkınmanın zorunluğunu kapsayan bir ekonomik öze sahiptir. Çağdaş olmak amacı ancak ekonomik yöntemlerle ulaşılabilecek bir hedeftir. Bu amaca ulaşmada izlenecek ekonomik politikanın koşullarını Atatürkçülük düşüncü ve eylemlerden çıkartmak olanağına sahibiz.

Büyük düşünür Ziya Gökalp 1923 yılında yayınladığı «TÜRKÇÜLÜĞÜN ESASLARI» adlı eserinde, Atatürkçü Ekonomi politikasının koşullarının tesbitine yardımcı olacak çok önemli ifadeler yer ver-

miştir. Ziya Gökalp söz konusu eserinin bir bölümünde Atatürkün Türkçülüğüne de değinerek aynen şöyle demektedir: «Maamafih, Türkçülüğe dair bütün bu hareketler hakim kalacaktı, eğer Türkleri Türkçülük mefkûresi etrafında birleştirecek büyük bir inkiraz tehlikesinden kurtarmaya muvaffak olan büyük bir dahi zuhur etmeseydi. Bu büyük dahinin ismini söylemeye hacet yok, bütün cihan bugün Gazi Mustafa Kemal Paşa adını mukaddes bir kelime addederek her an hürmetle anmaktadır. Evvelce Türkiyede, Türk Milletinin hiçbir mevkii yoktu. Bugün, her hak Türkündür. Bu topraktaki hakimiyet Türk hakimiyetidir, siyasete, harsa, iktisada hep Türk halkı hakimdir. Bu kat'i ve büyük inkılabı yapan zat, Türkçülüğün en büyük adamıdır.» Ziya Gökalp'n yukarıda yer alan ifadesinde konumuz bakımından olduğuna kadar Türkçülüğün yönünden de çok ileri görüşler bulunmaktadır. Ziya Gökalp Türkçülüğü, Türk halkı ve Türk vatanına hizmet olarak görmekte, bunun içindir ki hizmetlerin en büyüğünü yapan Atatürk'ü en büyük Türkçü olarak nitelemektedir. Kendi vatanında önceleri bir parya muamelesi gören Türk, ancak Kurtuluş Savaşı ile vatandaş olmak hakkına kavuşmuştur. Atatürkün büyük çaba ve devrimleri sonunda Türk halkı, ulusal kültürüne, siyasete ve iktisadi hayata hakim olmak fırsatını elde et-

miştir. Bu görüşe dayanarak Atatürkçü Ekonomi Politikanın ilk koşulunun ekonomik hayatta ulusal egemenliğimizin sağlanması olduğunu söyleyebiliriz. Ekonomik hayata egemen olmak, kültür, sanat ve siyasette de egemenliğimizi sürdürebilme olanağını kazandıracaktır. Ekonomik hayata hakimiyet bir yanı ile ekonomik gelişimlere yalnız ulusal güçlerin egemen olmasını bir yanı ile de ekonominin toplum yararına işlemesini ifade eder. Çünkü ekonomiye ulusal güçlerin dışında yabancı varlıkların girişi hakimiyetin paylaşılması sonucunu doğurur. Ulusal güçlerden yalnız bir kesimin ekonomiye hakimiyeti ise toplumsal dengeyi bozacağı gibi ekonomik hakimiyetin halk çoğunluğunun elinden azınlığın eline geçmesini sağlar. Her iki uygulamanın da Atatürkçü eylem ve düşünceye aykırılığı açıktır.

Atatürkçülükte hakimiyet ilkesi büyük değer taşır. Siyasal düzenimizin biçimlenmesinde «Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir» ilkesi büyük rol oynamıştır. Bu ilkeye bağlılık Atatürkü ve Atatürkçü kuşakları Cumhuriyet rejimine tutuk ile bağlamıştır. Cumhuriyet rejimi özgürlük ve egemenliğimizin en güzel ifadesidir. Ulusal çabalarımızın başında, cumhuriyeti yaşatmak gelir. Cumhuriyetin temeli olan özgürlük ve egemenliğimizin korunması ise uslual politikalarımızın en önemlisi sayılmak gere-

kir. Bu nedenle sürdürülen politikaların özgürlük ve egemenliğimizi sağlamlaştırıcı nitelikte olması zorunludur.

Atatürk'cü ekonomik politikanın diğer koşulu ise, Cumhuriyeti yaşatmak ve Cumhuriyete temel olan ulusal özgürlük ve egemenliğimize uygun yöntemleri uygulamaktır. Bu koşul, Türk kalkınmasını gerçekleştirmeye dönük ekonomik politikanın demokratik düzen içerisinde, özgürlük ve egemenliğimizden hiçbir şekilde taviz vermeden uygulanmasını gerektirmektedir. Ekonomik girişimlerle ülkenin egemenliğini gölgelemek Atatürkçülüğe ne kadar aykırı ise; uygulanan yöntemlerin halkımız arasında aşırılıklara neden olması, ekonomik özgürlüklerin belirli kişi ve zümreler lehine kısıtlanması da aynı oranda aykırıdır. Atatürkçü Ekonomik Politika çağdaş düzeye çağın gerekleri ve gerçeklerine uygun yollardan ulaşmayı önerir. Toplumsal denge ve barış ve biraz daha ileri bir görüş olarak sınıfsız ve zümresiz bir toplum olmak çabası Atatürkçü Ekonomik Politikanın nitelik ve hedeflerinden sayılır.

Atatürk «Hürriyet ve İstiklâl Benim Karakterimdir» derken kendini milletten ayrı olarak görmemiş özellikle milli karakterimizi ve yapımızın niteliğini ifade etmiştir. İzleyeceğimiz politikalar hem ulusunun özgürlük egemenliğini

sağlıyacak hem halkımızın sahip olduğu sosyal ve ekonomik hakları kullanır hale getirecek ve hiçbir şekilde kişi ve zümre tahakkümüne araç olmayacaktır. Atatürkçü Ekonomi Politika ulus ve halkımız yararına işleyen bir yöntem ön görmektedir.

Atatürkçü Ekonomik Politika'nın koşul ve hedefleri üzerinde daha çok şeyler söylemek olanağı vardır. Bu kısa açıklamalarımız ile Atatürkçü Ekonomi Politika'nın uluslararası politikada haysiyetli ve egemen olmanın, içinde de kalkınma ve toplumsal barışsağlamanın yolu olduğunu ifade etmek istedik.

Atatürk Yaşamı boyunca, ulusal egemenliği her şeyin üzerinde tutmuş ve bu ilkeyi eylem ve düşüncelerinin nihrakı yapmıştır. Kapitasyonları kaldırarak ekonomik egemenliğimiz üzerindeki baskılara son vermiştir. Osmanlı borçlarını öz kaynaklarımızla ödemek başlıca kaykısı olmuştur. Bu politika ile ulusumuz şeref ve itibar kazanmıştır. Kesin hedef olarak seçtiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmada müspet bilimi rehber olarak taram ve sanayide ülkemizin olanaklarına uygun biçimde yoğun çabalara girişmiştir. Alt yapı ve üst yapı devrimleri ile sosyal ve ekonomik yapımızda derin değişiklikler yapmıştır. aKlınmanın en büyük itici gücü olan ulusal hedeflerin

saptayarak milletine göstermiştir. Sanayileşme çabasını programa bağlayarak şekerden çimentoya, dokumadan çelik yapımına, karayolundan demiryoluna dek çeşitli alanlarda başarılı sonuçlar almıştır. Toplumsal barış için iş hayatını düzenleyen kanunlara ve mevzuata büyük değer vermiştir. Yaptıkları ile belirli bir doktrinin hizmetinde olmakta çok uzak, yalnız milletin hizmetinde olmayı hedef almıştır.

Ekonomik gücümüzü hesaba katarak, ekonomik girişimlerde devlete önderlik görevi yüklemiş ancak, özel kesimde çalışma alanı bırakmıştır. Kazanılan eserler hep bu yöntemin eseridir. Atatürkçü Ekonomik Politika'nın uygulama aracı Devlete ağırlık veren güdümlü bir ekonomidir. Bu yöntemde Devlet önderlik eder, özel sektör kendi olanakları ölçüsünde girişimlerde bulunur, fakat hiçbir şekilde özel sektör ve yabancı güçler lehine Devletin gücü ve egemenliğimiz istismar ettirilemez. Devlet, halkın ve ülkenin güçlenmesi misyonunu taşır. Halkı sömüren tekellilik yoktur. Devrimci anlayış Devlet tarafından temsil edilir.

Atatürkçülük bir ülkü ve düşünce sistemi olarak sorunlarımızı çözümlemede izleyeceğimiz tek yol olmalıdır. Atatürkçü Ekonomi Politika'nın koşulları ve hedeflerinde uyguladığımız politikalarla karşılaş-

tırılıp sonuçlarını değerlendirmek
vardığımız aşamalar hakkında kesin
fikir verecektir. Atatürkü dış poli-
tika ve Demokratik yaşama şekli

Atatürkü ekonomi politika ile an-
cak tutarlı bir bütün teşkil edebilir.

Orhan BULDAÇ

İthalât İkâmesi

Ercan DÜLGEROĞLU

Bursa - Ticaret ve Sanayi Odası
Etüd ve Araştırma Uzmanı

Milli ekonomilerin kalkınma yolunda kat'edecekleri mesafeler ekonomi içinde sektörlere verecekleri nispî değerlere bağlıdır. Bu sektörlerden sanayinin kalkınmadaki nispî payı büyüdükçe ekonomi için arzettiği önem artacaktır. Sanayileşmedeki hız ise, bir an önce sınaî malların yurt içinde üretilmesine yani ithalâtın, üretimine başlanan mal için ikame edilmesine bağlıdır.

Düşünülecek olursa, yurt içindeki kıt kaynakların hangi sınaî malların üretimine tahsis edileceği hususu, böylece hangi malın ithalinin azaltılmasının gerektiği sorunu bizi ithal ikamesinin sınırlarının tespiti ve ekonomiye etkisinin ölçülmesine götürür.

Ülkelerde üretilen mal grup-

ları şöyle sınıflandırılabilir.

a — İçeride üretilen ve tüketilen mallar

b — İthalâtı ve ihracatı mümkün olan mallar.

Konumuz ithalât ikamesi olduğuna göre incelememiz, (b) grubunda, yurt içinde üretilmeyip ithal edilen veya üretimi yurt içi tüketimine kâfi gelmeyen ve kısmen ithal edilen ithal rakibi mallar üzerinde olacaktır.

İthal edilen mallardan bazılarının ikâmesi imkânsızdır. Meselâ kauçuk veya kahve yetiştirilmesi tabiat şartları dolayısıyla imkânsız olan bir ülke bu malların ithalini ikame edemez. Son olarak ithal ikamesinden anlamamız gereken husus iki ithal malından (Portakal

ve Mandalına gibi) birinin payını azaltıp diğerinkini arttırmak değil, ithal edilen malın içeride üretimini sağlamaktır. İthalât ikamesi mahiyeti icabı şartlar değişmedikçe ithalâtın azalmasını gerektirdiğinden ödemeler dengesi üzerinde müspet etki yapan malları tarifi içine alır. Bir ölçü olarak, burada, ithalât ikamesi oranını ifade etmek lüzumludur. Sanayi mallarının toplam yurt içi tüketimine, içeride üretilen malların payına ithal ikamesi oranı denir.

Bu nispet ne kadar artarsa ülkedeki sanayileşme hareketinin payı ve dolayısıyla fertler ödenen gelirler artacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları en büyük güçlüklerden biri olan ticaret açığı sorunu hal edilmesi gerken bir problemdir. Ödemeler dengesinin sağlanması sanayi hammaddesi ve tarımsal ürünler ihracı ile ne kadar güçsüz ve yetersiz olacağı aşîkârdır. Bu suretle ödemeler dengesinin politik araçlarının başlıcası, sanayileşme, kalkınmanın yanında yer alacaktır.

Kalkınmanın bir ölçüsü olarak kabul edilen fert başına düşen milli gelirin artışıyla milli gelir içindeki endüstri payının artışı birlikte vukubulmaktadır. Sanayileşme ise iki türlü yönlendirilmektedir.

1 — Dışa dönük

2 — İçe dönük

Dışa dönük tipte bir sanayi politikası; ihraç edilebilir malların üretimin arttırıcı, içe dönük sanayileşme; konumuz olan ithalât yerine ikame edilecek malların üretimini yöneten bir politikadır. Az gelişmiş ülkeler için önemi gayet belirgin olan ithalât ikamesi yaratan malların üretimi politikası yurt içinde; sanayi mallarının nihaî tüketiminin ve ara malları talebinin de artmasıyla, imalât sanayiinin nispi payının artmasını, sanayide bir kompozisyon değişikliğini ve üretim tekniklerinin değişmesini sağlayacaktır. İhracata dönük olan sanayileşme tipinde ise diğer ülkelerin takip edecekleri dış ticaret politikasına sıkı sıkıya bağlı kalınacak ayrıca dış talebe karşı içeride mobilitenin yüksek olması gerekecektir. Böylece dış talebe güvenerek bir sanayileşme politikası gütmek iktisadî gereklerle uymayacaktır. Halbuki başlangıçta etkili olarak kendini hissettirecek ithal ikameleri üretimi: iç talebin yaratılması, dış tasarruflar, tam istihdam politikasına yaklaşıma gibi iktisaden haklı oluşumları teşvik edecektir.

İthalât ikamesi nasıl sağlanacak sorusuna verilecek cevap ise; teknik gerekler verilerek, politik cevaplarda rahatça bulunmalıdır. Eğer politik kararlar dışarıdan sağlanan arz yerine içeride üretilcek malların arzını getirmek isti-

yorsa mukayeseli masraflar alanında yerli mallara bir avantaj sağlanmalıdır. İthalât kısıtlanmalıdır. Bu kısıtlamalar ithal malının (Gümrük vergileriyle) fiatı arttırılarak yapılırsa, talep içe dönebilir. Talep yaratılması ise yerli sanayinin doğmasına yol açar. Bu andaki kısıtlamanın dozajı ve tipinin seçimi memleketin özelliklerine ve ekonomik politik yapıcısına bırakılacaktır. İthalât kısıtlamaları ile yapılan efektif himayenin muvaffakiyetinin ne olacağı da çözüme karıştırılmalıdır. Mademki ithal ikamesi üreten yerli sanayinin doğuşu himayeye bağlıdır, öyleyse başlangıçta tarımsal ürünler ve sınaî tüketim malları için olduğu gibi ileride ara malları ve yatırım mallarının içeride üretilmesi de korunmalıdır. Hafif sanayilerin yatay olarak korunmasından öte dikey olarak da korumaya gidilebilir. Meselâ; dokuma sanayiinde dokuma tezgâhlarının imalâtının da korunması gibi, dokuma mamûlleri ile birlikte hazırlayıcıların, dokuma tezgâhlarının yapımının korunması bunların içeride üretimine yol açacak, ithal ikamesini bu sanayi yönünden son derece ileri götürecektir.

İthalât ikamesi her yönüyle gelişmekte olan ülkelerin ticaret açıklarını kapatmaları, sanayileşmeleri ve kalkınmalarında ele alınması gereken uzun vadeli bir araçtır.

İthal ikamesinin ekonomik yararlıklar gösterebilmesi için bazı sınırlar dahilinde kullanılması şarttır. Bu sınırları iktisadî, teknik ve tabii olarak sayabiliriz. İktisadi sınırı tayin eden esas faktör taleptir. Talebin de yurt içi ve yurt dışı dağılımı çok önemlidir. Küçük bir milli pazar için üretime gitmek malın maliyetini arttırır. Himaye çok fazla olacaktır. Ünitelerde küçülecektir. İktisadî bir gerek olarak talebin % 75-80 kadarı içeriden olduğu taktirde üretime geçme kararı alınmalıdır. İthal ikamesi için doğacak bir sakınca koruyucu politika yüzünden mallardaki kalitenin yükseltilmesi maliyetinin düşürülmesi çabalarının gevşemesidir. Teknik sınırlar olarak ilk anlarda çocuk endüstriler için problem olmayan hususlar bu dalda ilerledikçe kendini gösterirler. Daha çok sermaye, teknik bilgi seviyesi isteyen yatırımlar ithal ikamesini sınırlarlar. Tabii sınırlarlar olarak ise yukarıda da bahsettiğimiz gibi ülkenin o dalda üretim yapabilme olanaklarının yokluğudur. Meselâ İsveç için zeytin yetiştirmek doğal sınır olarak ithal ikamesini öner.

İthal ikamesinin ölçülmesinde iki metod kullanılmaktadır. Bu ölçüler kalite yönünden faydalı olamamakta fakat kantite hakkında bilgiler vermektedir. Metodlara kısaca göz atarsak, birinci yolda:

$$a) IS = (K_o - K_n) Z_n$$

IS = İthalât ikamesi (İmport Substitution)

$$K = \frac{M}{Z} \text{ İthalât oranı } (—),$$

$$M = \text{İthalât}$$

$$Z = \text{Toplam arz (Üretim + İthalât)}$$

Formülü şöyle izah ediyoruz. İhracatın yokluğu varsayımında, ithalât ikamesi; başlangıç yılı (K_0) ile son yıl (K_n) ithalât oranları farkının son yıl toplam arzı ile çarpımına eşittir.

İkinci yolda ise;

b) Yatırımı plânlanmış bir projenin ödemeler dengesine yaptığı etki hesaplanır.

$$\text{Etki formülü: } TE = AB_1 + B_2 + B_2$$

a = Toplam sermayenin ifasıyla ödenen faiz

B_1 = Proje dış harcamaları tutarı

B_2 = Gerçekleşecek direkt etki

B_3 = Gerçekleşecek dolaylı etki

Bu formülde B_2 nin bulunmasıyla (1) ithal ikamesinin ödemeler dengesine olan etkisi bulunacaktır.

Bu iki metoddan birincisiyle, çalışmakla daha genel sonuçlara varılabildiği halde ikinci metod yeni bir üretim ünitesinin ödemeler

dengeinde yarattığı ithal ikame etkisin ölçmekte faydalı olacaktır.

Bilindiği gibi cari dış ticaretimiz kota sistemi içerisinde cereyan etmektedir. Yatırımların yapılmasında; D.P.T. tarafından tayin edilmekte olan plân hedeflerine uygunluk, yerli sanayiın kalkınması, dış ticaret dengesinin pozitif etkilenmesi göz önüne alınmaktadır. Yapılacak yatırım ithal edilmekte olan bir mamûlün üretimini hedef tutuyorsa yatırım konusu tesisin tam kapasiteyle çalışması halinde bir yılda ithalât ikamesinden mütevellit doğacak net döviz tasarrufu; yatırımların değerlendirilmesinde hesaplanmaktadır. Şöyleki;

$$S = PC \times P \text{ FOB} - (Tİ + FW + A + R + K)$$

formülünde;

S = Net döviz tasarrufu (\$)

PC = Üretim kapasitesi

$P \text{ FOB}$ = Mamûl birimin FOB bedeli (\$)

$Tİ$ = Toplam ithalât

FW = Yabancı işçilik

A = Amortisman (Makine için)

$R+K$ = Royaliti + Know — how (Teknik bilgi) dir.

(1) Bu hususta detaylar için Chenery'nin «The Application of Investment Criteria» başlıklı makalesine bakılabilir.

İkinci beş yıllık plânımızda da ithalât tahminleri yapılırken ithalât ikame edecek yeni üretim imkânları üzerinde durulmuştur. 1972 yılında 1 Milyar 115 Milyon dolar olarak hesaplanan ithalâtımızın % 7,4 lük artış hızı özellikle ithalât ikamesinin artması sonucu plânın son yıllarında düşmeler kaydedebilir. En önemli ithalât ikamesi sağlayacak üretimin gübre, petrokimya ürünleri, metalurji ve makina imalatı sanayi sektörlerinde sağlanacağı plânlanmaktadır.

Kalkınma çabasında olan ülkeler ve bu arada memleketimiz ithalât ikamesi politikasını sanayileşirken etkili olarak kullanmak zorundadırlar. Bunu yaparken ise optimum dozu tayin, efektif himayenin tespiti ile olacaktır. Düzün iyi kullanılmaması halinde ülkedeki ekonomi kaynaklarını verimsiz sahalara tahsis edecek kalite ve maliyetlerde tersine bir gelişme başgösterecektir. Bu tür gelişmeler ise iyi bir politika ürünü sayılma-

yacağından ithal ikamesinin iktisadi ve teknik sınırlarının aşılması lâzımdır. Son olarak içeride verimlilik ve kalite artışının sağlanabilmesi iktisadî entegrasyonların teessüs etmesine bağlı kalacaktır. Bilhassa çok küçük üniteler halinde üretim yapan birimler birleşmeğe doğru itilmelidir. Böylelikle rekabet ve dış tasarruflar (External economies) yardımıyla sanayileşme daha hızlı ve etkin olacaktır.

Kısa Bibliyografya

Chenery, H.B. : Patterns of Industrial Growth, The American Economic Review, September, 1960.

Chenery, H.B. : The application Of Investment Criteria, Quarterly Journal of Economic, Vol. LXVIII, No. 1, Feb. 1953.

Nurkse, R. : Patterns Of Trade and Derelopment, New York, 1961.

Odalar Bir. : Yatırım ve Âcıl İhtiyaç El Kitabı, Türkiye Tic. Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, 1970 Ankara,

Ticaret Bakanlığı

Reha BAVBEK

Hatırlanacağı üzere Başkan Sayın Nihat Erim, 26. 3. 1971 tarihinde Cumhurbaşkanlığına taktim ettiği yazıda Bakanlar Kurulu listesinde, memleketimizin ihtiyaçları bakımından lüzumlu ve faydalı görülen bazı değişiklikleri de kapsayacak şekilde hizirlendiğini belirtmiş ve bu cümleden olarak Ticaret ve Sanayi Bakanlıklarının kaldırılarak, Ticaret Bakanlığının Dışticaret Dairesi dışındaki kuruluşları ile Sanayi Bakanlığı Teşkilâtının Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adı ile kurulacak yeni bir Bakanlıkta birleştirilmesi, ayrıca Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının kurulmasının öngörüldüğünü ifade etmiş bulunmaktadır.

Böylece yeni Kabinenin kuruluş hazırlıkları sırasında basına intikal etmiş, Ağır Sanayi Bakanlığının kurulması, Gümrük ve Tekel

Bakanlığının kaldırılması gibi haberlerin gerçek olmadığı en büyük değişikliğin Ticaret Bakanlığının kaldırılması suretiyle tecelli ettiği anlaşılmıştır. Bu kararla, Ticaret Bakanlığının ötedenberi memleketimiz ekonomisi içinde zaman zaman kuvvetli, zaman zaman da ikinci plândaki çalışmalarına yeni bir yön verilmiş olması sebebiyle anılan Bakanlığın bugüne kadar geçirdiği değişikliklere ve fonksiyonlarına temas etmek faydalı olacaktır kanaatindeyiz.

Tarihçe

Cumhuriyet devrinde Bakanlığın kuruluşu 1920 yılında ve İktisat Vekâleti adı ile olmuştur. Kuruluşundan 4 yıl sonra 5.3.1924'de 432 Sayılı Kanunla İktisat Vekâleti ilk defa Ticaret ve Ziraat Vekâletleri olmak üzere ikiye ayrılmış, bundan 4 yıl sonra da 16.1.1928 de

1200 Sayılı Kanunla tekrar birleştirilmek suretiyle eski haline getirilmiş bulunmaktadır.

İktisat Vekâletinin ikinci defa İktisat ve Ziraat Vekâletleri olarak ayrılması 1931 yılına rastlamaktadır. İktisat Vekâleti 1934 yılında 2450 Sayılı yeni bir teşkilât kanunu ile takviye edilmiş, ancak aradan beş yıllık bir sürenin geçmesinden sonra 26.5.1939 da İktisat ve Ticaret Vekâletleri olarak 3 ncü defa ayrılmıştır. Bu şekildeki uygulamanın 1949 yılına kadar devam ettiğini görüyoruz. 16.1.1949 da her iki bakanlık Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı olarak tekrar birleştirilmiş, 8.6.1949 da bünyesinden bir kısmını terkederek İşletmeler Bakanlığının kurulmasını sağlamış ve nihayet 1957 yılında Sanayi Dairesinin ayrı bir Bakanlık haline gelmesiyle zamanımıza kadar Ticaret Bakanlığı olarak memleket ekonomisini yönetme görevine devam etmiştir.

Görüldüğü gibi Ticaret Bakanlığı, kurulduğu yıldan bu yana geçen 51 yıl zarfında, defalarca taksim edilmiş, tekrar birleştirilmiş ve çeşitli Bakanlıkların doğuşunu sağlamış, memleketimiz çilekeş Bakanlıklarının başında gelmektedir. Ekonomi'nin geniş anlamı, Bakanlığın fonksiyonlarının da çeşitli olması sonucu doğurduğundan, bu fonksiyonlardaki gelişmelere paralel olarak, Bakanlık bünyesinde

parçalanmalar zaman zaman zorunlu olmuşsa da değişikliklerin çok kere, başa geçen hükümetin politikası sonucu ortaya çıkmış bulunması nedeniyle o şekil uygulamayı arzulayan hükümetin görevden ayrılmasıyla, olumlu bir sonuç vermediği de bir vakıa olarak görülmüştür.

Konuyu fazla dağıtmamak üzere bu kısa tarihçeden sonra Ticaret Bakanlığının görevleri ve bu görevlerin ifa imkân ve dereceleri üzerinde durmak istiyoruz.

Görevler

İktisat Vekâletinin 1939 yılında İktisat ve Ticaret Vekâletlerine ayrılmasını sağlayan 27.5.1939 tarih 3614 sayılı Teşkilât Kanunu, arada geçen birleşme dönemi de dahil olmak üzere, bugüne kadar Ticaret Bakanlığının görevlerini düzenleyen bir kanun olarak yürürlükte kalmıştır.

Bu itibarla Ticaret Bakanlığının görevlerinin incelenmesi istendiğinde ilk olarak bu kanuna müracaat zorunluğu bulunmaktadır.

Buna göre, Bakanlığın görevlerini,

a. Yerli ve yabancı şirketlerle sigortacılık banka ve kredi, ticaret ve sanayi odaları, ticaret ve zahire borsaları, ölçüler ve ayar işlerine dair mevzuatın Ticaret Bakanlığına tahmil ettiği görevleri ifa

ve alelumum iç ticaretin tanzim ve inkişafını temine matuf tedbirlerin hazırlanması ve tatbiki,

b. Dış ticaret ilişkilerinin tanzimine ve ticaret mukavele ve anlaşmaları aktine ait esasları tesbit ve bu mukavele ve anlaşmaların uygulamasını ve dış ticaret ilişkilerinin gelişmesini sağlayacak tedbirlerin hazırlanması ve uygulanması, sergi ve fuarların teşviki ve korunması,

c. Tarım kredi ve satış kooperatifleri ve birlikleri ile tüccar birlikleri ve Toprak Mahsulleri Ofisi ve alelumum kooperatif şirketlerinin kuruluş, işleyiş ve kontrolüne ait muamele ve hizmetlerin ifası,

d. İhracat mallarının standartlaştırılması, ihracatın bu bakımdan murakabesi işleriyle işgal ve bunlara müteallik mevzuatın uygulaması,

e. Ekonomik hayatın tezahürlerini takibe yarayacak anketler tertip ve endeksler tanzim etmek ve memleket ekonomisinin devamlı tahlillerini ve resmi konjonktür etüdlerini ve buna müteferri işleri ve yayınları yapmak, olarak saymak mümkün bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi, bu görevlerden her biri özellikle memleketimiz gibi ekonomik yönden gelişme çabasında bir memleket için son derece önemli ve önemli olduğu

kadar uygulaması güç ve yerine getirilmesi diğer bazı şartların tahakkukuna bağlı hususlardır. Bu sebeple, Ticaret Bakanlığı sık sık ağır tenkitlere muhatap olmuş, yıldırımları üstüne çekmiş, ve hatat en sık Bakan değiştiren Bakanlık ünvanını kazanmıştır.

Görevlerin ifası

Kanaatımızca Ticaret Bakanlığının görevlerini yerine getirip getiremediği hususunun münakaşasına girmeden, Bakanlığın kendisine tevdi edilmiş ve yukarıda maddeler halinde saydığımız görevlerini gerektiği şekilde yapamadığını peşinen kabul etmek lâzımdır. Ancak bunun yanında hemen meselenin nedenlerine inilmesinde zaruret bulunmaktadır.

Bu nedenleri şöylece sıralamak kabildir.

a. Bakanlığın görevlerinin ifasında zaman zaman başarısız gözükmesinin önde gelen sebebi, bize göre bu görevlerin, başta bulunan hükümetlerin genel politikası ile yakın ilişkisinden doğmaktadır. Hükümetin uygulamaya çalıştığı ekonomik ve sosyal politikaya aykırı düştüğü takdirde Bakanlığın görevlerini ifada başarı beklemek tabiatıyla yersiz olmaktadır. Mesele kooperatifçiliği teşvik etmeyen bir hükümet politikasının uygulanışında, Ticaret Bakanlığının kooperatifçilik faaliyetlerinin yeterli olması beklenemez.

b. İkinci husus da kanaatimizce birinci kadar önemlidir. Bu da Ticaret Bakanlığının görevlerini ifadaki başarısının kendi faaliyeti kadar diğer bazı şartların tahakkukuna bağlı olmasıdır. Misâl olarak son derece başarılı bir kooperatifçilik faaliyetinin, kültür bakımından gelişmemiş bir toplulukta neticesiz olması gösterilebilir. Yine ihracatı teşvik edici tedbire rağmen ihracat önem vermeyen bir sanayi sektörü sebebiyle veya gayri müsait iklim şartları dolayısıyla ihracatın artmasına imkân olmayabilir.

c. Başarısızlığın diğer bir sebebi de kanaatimizce kadro yeter-sizliğidir. Ticaret Bakanlığı görevlerini, 1939 yılının ekonomik şartlarına göre teşkil edilmiş bir kadro ile yürütmek gayreti içinde bulunmuştur. İş hacminin o yıllara göre birkaç misli artmasına rağmen, Bakanlığa yeni bir teşkilât kanunu hazırlanamamış eleman ihtiyacı, Bakanlığa bağlı, Ziraat Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et Balık Kurumu gibi teşekküllerin elemanlarından istifade suretiyle giderilmeye çalışılmıştır.

Görevlerin devamlı, işinin ehli, uzman bir kadro ile yürütülmesi yerine başka başka müesseselerden, başka başka statüye tabi şahıslarca ifasının, başarı yönünden olumlu bir sonuç vermiyeceğini kabul etmek lâzımdır.

d. Bu konuda etkili olan başka bir faktör olarak da memleketimizde aynı görevin çeşitli kuruluşlar tarafından parça parça ifasının usul edinilmiş olması sayılabilir. Teşkilât Kanunu gereğince esas olarak Ticaret Bakanlığına verilmiş görevlerin zamanla parçalanarak çeşitli müesseselere verilmesi de bu alanda başarısızlığın sebepleri arasına girmiştir. Bu duruma misâl olarak Devlet Plân-lama Teşkilâtının Ticaret Bakanlığının birçok görevlerini kısmen veya tamamen üzerine almış olmasını dış ticaret konularında Bakanlığa ait bir takım yetkilerin Odalar Birliğine devredilmesini gösterebiliriz.

e. Son olarak, gelişen ekonomik hayatın ihtiyaçlarına cevap veren mevzuatın noksanlığını da Bakanlığın faaliyetlerini sınırlandıran ve başarı imkânını azaltan bir unsur olarak sayabiliriz.

Ticaret Bakanlığının görevleri arasında bulunan anonim şirketleri ile ilgili zamanın şartlarına uyan mevzuatın çıkarılmamış olması Bakanlığın bu alanlardaki faaliyetini sınırlı bir hale sokmuştur.

S o n u ç

Böylece, başlıcalarını yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, Ticaret Bakanlığı Bakanlıklar arasındaki yerini koruyamamış, görevlerinin önmei ve ekonominin bilhassa

memleketimiz gibi ülkelerdeki ön plândaki yerine rağmen geçmiş yıllardaki örnekleri gibi bu defa da bünyesinden dış ticaret dairesinin ayrılarak Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı haline gelmesiyle diğer daireleri ile Sanayi Bakanlığı ile birleşmiş Sanayi ve Ticaret Bakanlığı haline gelmiştir. Yeni Bakanlığın henüz teşkilât kanunu hazırlanmamış olduğundan cesameti ve organizasyonu hakkında bilgimiz bulunmamakla beraber Sanayi Bakanlığının esas büyük olan ve zamanımızın şartlarına göre de devamlı bir gelişme gösteren görevlerine, Ticaret Bakanlığının aslında önemli olan görevlerinin de ilâvesiyle, yeni bakanlığın büyük bir iş yüzü altında bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu itibarla yeni kurulan Bakanlığın teşkilâtının muhakkak surette bu görevlerin cesametine uygun olması zaruri bulunmaktadır.

Diğer taraftan Sanayi ve Ticaret Bakanlıklarının bu defa ay-

nı bakanlıkta toplanan görevlerinin mahiyet itibariyle farklılığı ve Ticaret Bakanlığının gelişen ekonomik şartlara uygun olarak hazırlanması muhakkak surette gerekli olan mevzuatla büsbütün genişleyecek görevlerinin nazara alınması halinde, her iki Bakanlığın müstakilen faaliyette bulunması veya Ağır Sanayi Bakanlığının kurulması ve Sanayi Bakanlığındaki küçük sanatlar dairesinin Ticaret Bakanlığına bağlanmasıyla geniş kadrolu bir Ticaret Bakanlığının teşekkülünün gerekçeleri kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zira bugün memleketimizde kontrolden uzak bir sermaye piyasası, sayısı hergün artan halka dönük anonim şirketler ve holdingler, Anayasanın öngördüğü şekilde teşvik gören çeşitli kooperatifler, düzene ihtiyaç gösteren bir iç piyasa ve tüketicinin teşkilatlanması problemlerinin müstakil bir Ticaret Bakanlığının kurulması için yeter sebepler olarak mütalea edilebileceği kanısındayız.

Refah ve refahı getirecek kalkınmanın güçlükleri

Server ŞENGÜN

Her yiğitin gönlünde bir aslan yatar sözü tesadüfen ortaya çıkmış değildir. Bu, insan psikolojisine en uygun ve gerçeğin ifadesi olan kelimeler dizisidir. Çünkü herkes, hangi şartlar içinde bulunursa bulunsun, ekonomik ve sosyal durumu nasıl çerçevelenirse çerçevelensin, mutlaka ve mutlaka gönlünde, ulaşmak istediği ileri bir hedefi besler, yaşatır. Herkesin bulmak istediği, kavuşmak istediği bir ideal vardır, idealsiz, hedefsiz, arzusuz insan düşünülemez. Bu arzu ve hedefler herkesde değişik, biçimleri ve değerleri sınırsız bir farklılık arzeder. Fakat bütün insanların tek tek, veya toplum olarak müşterek bir arzuları vardır, o da istisnaları hesaba katmazsak, REFAH'dır.

Refah, tarihin ilk yılları, ilk dakikalarından bu yana ulaşılacak istenen hedeflerin birincisini teşkil etmiştir. Önce taşı ve sopayı silâh olarak kullananlar, daha sonra buharlı makineyi bulanlar ve bugün de füzelerle uğraşanlar hep refah için didinmişlerdir. Refah, erişilmesi kolay olmayan ve çok yönlü bir kavramdır. Refahı tarif etmek de imkânsız denecek kadar güçtür. Refah hangi hallerde kendini gösterir, nasıl bir şeydir, bunu kesinlikle belirlemek ne ekonomistlerin, ne sosyologların ve ne de başkalarının lâıkiyle başaramadığı bir meslektir. Çünkü refah maddi ve manevi birçok unsurları taşımaktadır. Bu fert yönünden de toplum yönünden de böyledir. Fert zengin olabilir, fakat mesut değildir, fert

fakirdir, veya orta derecede zengindir, fakat mesuttur, refah içindedir, kendini öyle sanabilir. Etrafın durumu, cemiyetin davranışları, halkın kendine karşı tutumu, içtimaî vaziyeti, vazifeleri, vecibeleri, mesuliyetleri ve daha birçok etkenlerle refah olur da olmaz da..

Yukarda söylediklerimiz, bütün yönleriyle refahın mevcudiyeti meselesiydi. Böyle bir refah üzerinde fikir birliğine varmak düşünülemez. Bu sebeple konuyu çok daraltmak ve sadece iktisadî refah üzerine eğilmek faydalıdır. Esasen günümüzün sözü haline gelen refah ve toplumun gayesini teşkil eden refahı sağlamak da, genellikle bu iktisadî refahtır.. Peki iktisadî refah nedir? Bunu tam olarak tanımlayabilir miyiz? Biçimlerini, şekillerini, varlığını kesinlikle çizebilir miyiz? Bu konuda da çok şeyler söylenmiş ve yazılmıştır. İktisadî refaha ölçü olarak değişik birimler ele alınarak değerlendirilmiştir. Bunlar içinde en fazla üzerinde durulan da milli gelir olmuştur. Ne var ki milli gelirin artması, o memleket toplumunun refahının yükselmesi demek anlamına gelmemelidir ve önce fert başına düşen milli gelirin artıp artmadığı araştırılmalı, sonra da ve daha önemlisi, gelirin fertler arasındaki dağılışı iyiden iyiye incelenmelidir.

Refahın ölçüsü olarak alınan milli gelirin miktarı, dağılışı, ülke-

nin ithalât ve ihracat gücü, ülkenin bölgeleri arasındaki ekonomik denge durumu, tediye blâncosunun manzarası, dış ülkelere olan borç ve alacak durumlarıyla daha birçok çeşitli faktörlerin hangi biçim ve hallerde refahı getireceğini araştırmak, burada izahına imkân bulamayacağımız bir genişlik arz etmektedir. Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz konu, refaha ulaşmak için şart görünen iktisadî kalkınmanın gerçekleştirilmesinde Türk ekonomisini bekleyen ve rahatsız eden güçlüklerin neler olduğudur.

Kalkınma, Türkiye dahil, öteki sayısız ülkelerin başarmak isteyip de kolay kolay başaramadığı bir konudur. Kalkınmayı gerçekleştirecek kapital, emek, toprak ve müteşebbis kombinezonlarının istenildiği biçimde yapılamaması bütün az gelişmiş ülkelerdeki gibi Türkiye için de varittir ve bunun kısa zamanda olumlu sonuca bağlanması da düşünülemez. Çünkü kalkınma hamleleri yukardaki dört önemli faktörün yetersizliği yanında, başka etkenlerin de zorlamasıyla uzun yıllar arzulanan neticeyi verememektedir. Türkiye emek ve toprak yönünden problemi olmayan bir ülkedir. Fakat kapital ve müteşebbis için aynı şeyi söyleyemeyiz. Müteşebbis ordusunu güçlendirmek yolunda büyük gayretler gösteren Türk ekonomisi, en fazla kapital darlığından yakınmaktadır. Kalkın-

manın gerçekleşmesi için büyük yatırımların mutlaka yapılması şarttır, fakat bilhassa son iki üç yıldaki bazı sosyal ve ekonomik gelişmeler, kalkınma için şart görünen yatırımları ne yazık ki kısıtlamaktadır. Bu kısıtlayıcı unsurların başında da ülkenin bütününe kaplayan siyasi ve ideoloji çalkantı ve başta işçi sınıfı olmak üzere herkesin milli gelirden daha çok pay alma isteğidir.

HERKES DAHA ÇOK ALSIN AMA!..

Bilhassa sendikacılık faaliyetlerinin büyümesiyle dört beş yıl öncesiyle kıyaslanmayacak derecede hareketlenen ve bilinçlenen işçi sınıfı, toplu sözleşme şartlarının verdiği kepçeyle, işverenlerden daha çok para istemektedir. Bu istekler çoğu zaman haklı ve yerindedir, hiçbirimiz işçinin yoksulluk içinde ömür geçirmesini istemeyiz ve bu sebeple de gelirden daha fazla pay alarak refaha biraz daha yaklaşmasına karşı değiliz. Ancak ideolojik tesirlerle bazen o kadar zorlayıcı istekler olmaktadır ki, işçi ile işverenin münasebetleri, akıl sınırları dışına çıkmakta ve karşılıklı sürtünmeler firmaların ya kapanmasına veya uzun süre üretime ara vermesine sebep teşkil etmektedir. Bunu ekonomiye yapacağı olumsuz etkiyi anlamak için öyle pek bilgili olmaya lüzum yoktur herhalde.

Öte yandan işçi gibi memur ve diğer hizmet sınıflarını teşkil edenler de bugünkü kazançlarından memnun değiller ve devamlı şekilde ellerine geçecek gelirin artmasına çalışmaktadırlar. Bu baskılar sonucu personel kanunu ile devletin dağıtmak zorunda kaldığı ve kalacağı paralar önemli bir miktara erişmiş ve erişecek hale gelmiştir. İşte devletin ve özel sektörün daha fazla ödemede bulunmaları, yatırıma ayrılacak miktarın azalmasını neticelendirecektir. Oysa kalkınmanın şartlarından birincisi yatırım yapma olanaklarını gerçekleştirmektir. Esasen kemerleri sıkma politikası da yatırım imkânlarını çoğaltmak için gerekli görülmemiş midir? Fakat yukardaki sebeplerle resmî ve özel sektörde yatırım imkânları daraltıldığından kalkınma çabaları da bir bakıma baltalanmış olmaktadır. Geleceğin refahını düşünüyorsak bugünün fedakârlığını sabırla karşılamak zorundayız, aski takdirde kalkınma edebiyatı, kuru bir fanteziden ileri gidemeyecektir.

Kalkınmayı engelleyen ikinci unsur da siyasi ve ideolojik çalkantılardır demiştik. Bu gerçeği de inkâra imkân yoktur. Son yıllarda Türkiye'nin içine düştüğü siyasi ve sosyal bunalımlar teşebbüs arzusunun alabildiğine kırmış, piyasaya hakim olan durgunluk herkesi ümitsizliğe itecek kadar sevimsiz bir hâl almıştır. Sadece İstanbul,

Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerimizde değil, küçük il ve ilçelerimizde bile amansız bir rahatsızlık veren yürüyüşler, işgaller, tahripler, aşırı uçların yönettiği hareketler olarak kalkınma istek ve çabalarına dayatılmış hain birer hançer gibidir.

Sosyal çalkantılar bir yandan doğrudan doğruya teşebbüs imkânlarını ortadan kaldırırken, öte yandan siyasi ortama getirdiği güvensizlik ve istikrarsızlıkla da olumsuz etkilerini arttırmaktadır. Hükümetlerin değişmesi, kanunlardaki zorunlu oynamalarla kanunların devamlılık prensiplerini kaybetmeleri, özel okulların, dış ticaretin, bazı madenler ve kuruluşların devletleştirilip devletleştirilmeyeceği hususundaki tereddütlerle endişeler, teşebbüs ve girişim coşkunluğunu önlemek, ekonomi-

ye gözle görülür, elle tutulur bir ürkeklik ve içe dönüklük getirmektedir. Bu psikolojik engellerden başka anarşik ortamın izalesine çalışan devletin kaybettiği zaman, emek ve maddi güçler, devlet eliyle gerçekleştirilecek kalkınma hamlelerinin de durmasına, en hafifiyle gecikmesine sebep olmaktadır.

İşte, yukarda kısaca temas ettiğimiz engellemeler yüzünden ekonomimiz küçümsenmeyecek krizlerle karşılaşmakta ve bu da iktisadi refahı kösteklemektedir. Bu krizden mümkün olduğu kadar kısa zamanda kurtulmak için en büyük görevlerden bir de iktisatçılara düşmektedir. İktisatçılar ne kadar başarı kazanırsa, Türk ulusunun refahı o derecede erken gelecektir.

Fransa'da Turizm ve bundan alacağımız dersler

Hüsamettin TUNCAY

Turizm endüstrisi bakımından dünyanın en ileri devletlerinden bir olan Fransa, aynı zamanda Avrupa'da en çok turist çeken bir ülkedir. Turizm gelir ve gideri yıllık olarak bir milyar dolar etrafında bir seyir izlemektedir. Fransa, dış turizmden 1968 yılında 954 milyon dolar, 1969 yılında da 1.058 milyon dolar gelir sağlamıştır. Buna karşılık her yıl nüfusunun % 42'sinin tatlillerini dış memleketlerde geçirdiği Fransa'nın turizm giderleri 1968'de 1.099 milyon dolar, 1969'da ise 1.006 milyon dolardır. Buna göre Fransa, 1969 yılında turizm faaliyetlerinden sonuç olarak 52 milyon dolarlık net bir müsbet hasıla sağlamış olmaktadır.

Tabiat güzellikleri yanında o telciliği, ulaşımı ve çeşitli malların

alım-satımını geliştiren ve modada öncülük yapan Fransa'ya gelen turist sayısında 1964 yılından itibaren aşağıdaki gelişme kaydedilmiştir.

Yıllar	Turist sayısı (Milyon olarak)
1964	10,25
1965	11,10
1966	11,80
1967	12,00
1968	10,80
1969	12,10

Bu rakamları incelerken, Fransa'da turist telâkkisinin de gözönünde tutulması lâzımdır. Zira Fransız Turizm Komiserliği, huduttan girdiği halde memlekette 24 saatten az kalan yabancı uyruklu yolcuları turist saymamaktadır.

1968 ve 1969 yıllarında Fran-

sa'ya gelen yabancı turistlerin milliyetleri itibariyle görünüşü şöyledir : (Rakkamlar 100 olarak)

Turistin milliyeti	1968	1969
Alman	1.500	1.600
Avusturyalı	120	130
Belçika-Lüksembourg	1.520	1.630
İspanyol ve		
Portekizli*	700	760
İtalyan	1.300	1.500
Hollandalı	900	1.040
İngiliz ve		
Dominyonlar	1.300	1.400
İsviçreli	680	750
İskandinav	260	300
B. Amerikalı	800	1.100
Kanadalı	120	140
Lâtin Amerikalı	200	210
Diğerleri	1.400	1.540
T o p l a m	10.800	12.100

Bu turistlerin Fransa'daki geceleme miktarları (rakkamlar 1000 olarak) ise aşağıda seyri tâkip etmiştir.

Milliyeti	1968	1969
Almanya	11.250	12.000
Avusturya	900	1.000
Belçika-Lüksembourg	13.680	14.700
İspanya ve Portekiz	7.700	8.650
Hollanda	6.300	7.300
İtalya	10.400	12.000
İngiltere ve		
Dominyonlar	9.750	10.800
İsviçre	6.600	7.200
İskandinav ülkeleri	1.820	2.000
B. Amerika	4.000	5.500

Kanada	600	650
Lâtin Amerika	4.500	4.600
Diğerleri	25.500	26.100

T o p l a m 103.000 112.500

Fransa'da turistleri ağırlamak için 1969 yılı kayıtlarına göre 14.574 adet otel mevcut olup bu otellerin oda sayısı ise 376.292 dir. Otellerden başka tam konforlu kampinglerin ve tatil köylerinin varlığı da, Fransız turizminin çok önemli katkı unsurlarıdır.

Bugün Fransa'nın en çok turist çeken ülkelerden başlıcası olması sebeplerini özet olarak :

- Tabii güzellikleri,
- Kültür ve tarih zenginliği,
- Turistik tesislerin kalite üstünlüğü,

— Ülkenin ilgi çekici geleneksel yönlerinin çeşitliliği, (folklor, mutfak, müzik, moda ve güzellik enstitülerinin varlığı) şeklinde sıralamak mümkündür. Bu hususların oynadığı rolleri canlandırabilmek için aşağıdaki pasajlarda Fransa'ya kuşbakışı olarak ana hatlarıyla bakılmıştır :

Güneybatı kıyılarında Akdeniz iklimi, batı kıyılarında Okyanus iklimi olduğundan en önemli turizm merkezleri buralarda toplanmıştır. Fransız Rivierası Tulon'dan başlar İtalya sınırına kadar devam eder. Bu kıyıda Nice, Cannes, Men-

ton, Beaulieu, Juan-les Pins St Tropez ve Monte Karlo gibi dünyaca meşhur turizm merkezleri bulunur. Bunların arasında en gelişmiş olanı Nice'dir. Burada lüks oteller yanında plâjlar ve iki tane de kumarhane mevcuttur. Riviya boyunca golf, balık tutma, yüzme, denizcilik, su kayağı ve su altı balıkçılığı için ideal yerler vardır.

Normandiya'da; Omaha, Arro, Manches ve Utah gibi II. Dünya Savaşında çıkartma merkezi olan ve bugün turistleri çeken plâjlar, bu bölgenin câzibesidir.

Rouen şehri ise, müzeler bakımından ve özellikle Jan Darc'ın burada yakılması yönünden büyük bir tarihi değer taşımaktadır.

Fransız Alpleri : Bu dağlar Geneva gölünden Riviera'ya kadar uzanır. Burada Avrupa'nın en önemli kayak merkezleri bulunur. Fransız Alplerinin ortasında bulunan vadilerin birinde olan Aix-les Bains en ünlü kaplıcalardandır.

Pireneler : Fransa'nın Güney Batısında Pireneler, Atlantik ve Akdeniz arasında uzanarak tabii bir Fransız-İspanyol sınırı meydana getirir. Pirene'nin batısındaki kıyılarda bulunan Biscay körfezi önemli bir plâj merkezidir. Burada ayrıca lüks oteller, lokantalar ve bir kumarhane vardır.

Fransa'nın turist çeken bölgelerinden biri de şatolar bölgesidir.

Versailles-Fontainebleau ... Versailles'da 14. Lui tarafından yaptırılan sarayın bahçesi ile Napolyon ve Josefin'in evleri görülmeye şayan turistik değerleri taşımaktadır. Fontainebleau ise Rönesans stilindeki sanayi ve bahçeleriye insanı büyülemektedir. 12. yüzyılda bir orman olan Fontainebleau 16. yüzyılda restore edilmiş ve Napolyon'un da en çok ikâmet ettiği bir mahal olmuştur.

Paris : Fransa'nın başkenti ve kalbi olan Paris turizm bakımından en hararetli ve câzip bir şehridir. Champs-Elysees, Concorde meydanı, Notre-Dam kilisesi, Adalet Sarayı, Tuilleries bahçeleri, Eyfel Kulesi v opera binası, Paris'in sembol haline gelmiş turistik değerleridir. Paris müze ve san'at eserlerini sevenler için de ideal bir şehirdir. Dünyaca meşhur Louvre müzesindeki Mona Lisa, Milo Venüsü ve Zafer Tanrıçası Nikenin heykelleri san'at şahaserleridir. Modern San'atında çok önemli bir yer işgal etmekte ve ekonomisine de büyük faydalar sağlamaktadır.

Memleketimize gelince; binlerce yıldan beri gelip geçen medeniyetlerin kalıntılarını taşıyan Anadolu'da, taş çağından kalma eserleri bile görmek mümkündür.

Ankara'da Romalılardan kalma hamamlar, Toroslardaki kale kalıntıları, Kültepe yazıtları, Alacahöyük'deki kral mezarları, İstanbul ve

diğer illerdeki camiler, tarihi eserleri muhtevi müzeler, Batı Anadolu'daki Yunan ve Bizans eserleri, Doğu Anadolu Çömlekçiliği, Urfa ve Mardin'deki ilk Hristiyan kiliseleri turistik bakımdan çok önem taşırlar. Yurdumuz iklim ve tabiat güzelliği yönünden de turizm için elverişli bir karakterdedir.

Nitekim Prof. Baade; köyleri, körfezleri, ormanları ve tabii plajlarıyla İzmir'den Mersin'e kadar uzanan 1000 K. M. lik kıyırı «Türk Rivierası» olarak adlandırmıştır. İsveçre Turizm Dairesi Mdüdüğü Sigfried Bittel'de, «bu bölgenin dünyada bir eşi daha bulunmayan bir turistik cenneti olduğunu» söylemiştir. Mr. Bitter, bu bölgede bazı kolaylıklar sağlandığını takdirde Türkiye'nin, Avrupa'nın başlıca turistler Müzesi, Silâh ve Zırhlar Müzesi diğer sanat ve tarihi eserler abidelerindedir.

Fransız mutbağının zengin oluşu da turizm yönünden önemli bir etkidir.

Moda alanında da daima öncü olmuştur. Christian Dior, Chanel

ve Pierre Cardin yalnız Avrupa'da değil, dünyaca ünlü moda evlerindendir. Güzellik enstitüleri de önemli gelir kaynaklarıdır.

Bu özelliklerinden dolayı Fransa, turizm bakımından dünya klasik ülkeleri arasına gireceğini de ifade etmiştir.

Hükümet tarafından hazırlanan 1. ve 2. yıllık plânlarda turizm konusuna büyük önem verilmiştir.

Turizm alanında daha fazla yatırım yapıldığı ve insan gücü eğitildiği takdirde tabii özellik, kültür ve tarih zenginliği, mutfak ve folklor yönlerinden Fransa'dan hiç de aşağı olmayan güreşmemesine sebep yoktur.

En Halisane dileğimiz, bizden sonraki kuşakların ülkemizi herkesin gıpta edeceği bir turistik cennet halinde görmeleridir. Neden olmasın?

NOT: Bu yazının hazırlanmasında Ticaret Bakanlığı Paris Ticaret Müşavirliğinin 1969 yılı raporu ile Hayat Ansiklopedisi'nden de faydalanılmıştır.

Sovyet Rusya Ekonomisinde faiz

Dr. Erdinç TOKGÖZ

Para ekonomisine geçişle üretimin daha verimli olacağını söyleyen A. SMITH'den bugüne dek tüm kapitalist ekonomiler «para ekonomileri» ne dönüşmüşlerdir. İnsanın yaşamasında kan dolaşımı neyse, bu ekonomilerin işleyişinde de «para» odur. Serbest piyasa ekonomilerinde ya da kısaca, kapitalist ekonomilerde «para halindeki sermayenin» kirasına «faiz» adı verilir.

Günümüz modern kapitalist ekonomilerinde tasarruf sahipleri, bazı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla parasal tasarruflarını bir faiz geliri karşılığında, yatırımcı şirketlere ya da girişkenlere kiralarlar. Bu nedenle de faiz haddinin, gerek tasarrufları ve gerekse yatırımları uyarması ve yöneltmesi bakımından büyük rolü vardır. Tasarruf sa-

hipleri, faiz oranının yükselmesini; yatırımcılar, maliyetlerini yükselten bu kiranın yükselmemesini isterler. Bu çıkar çatışması, uygulamada bankalar sistemi ve sermaye piyasası aracılığıyla oluşmaktadır.

Acaba üretim araçlarının toplumsallaştırıldığı tasarruf ve yatırım ilişkisinin merkezî plânlamayla saptandığı kolektivist ekonomilerin ileri aşamasında bulunan Sovyet Rusya'da faiz nasıl anlaşılmaktadır? Bu nasıl bir rolle sahiptir? Konuyu, tasarrufun doğuş kaynaklarına göre sırayla üç ayrı aşamada ele alacağız. Bu arada tüm ekonominin parasal işleyişini yürüten GOSBANK'ın yerini de saptamaya çalışacağız.

TASARRUF SANDIKLARI VE HALK

Günümüz Sovyet Ekonomisin-

de tüketicilerin, gelirlerinin bir kısmını gönüllü olarak tasarruf ettikleri bilinmektedir. Bu aşamada faiz, gönüllü tasarrufları arttırmak için, halkı uyaran bir araç olarak kullanılmaktadır. Halk, Tasarruf Sandıklarına, bankaya tasarruflarını yatırabildiği gibi, devletin çıkardığı tahvillerden de alabilmektedir.

Tasarruf Sandıkları ülkede çok yaygın durumdadır. 1970 yılına göre 76.500 sandık ülke içinde dağılmış bulunmaktadır. Bu sandıklarda açılmış hesap sayısı 78 milyonu aşarken, Ocak 1969'a göre sandıklarda birikmiş tasarrufların toplamı 32,4 milyar rubleye ulaşmıştır. Ortalama her tasarruf hesabı, 473 ruble civarındadır (1).

Son yıllarda, toplam tasarruflarda sürekli bir artış görülmektedir. Oysa yakın zamana deyin, bir kısım Sovyet iktisatçıları; halkın önemli miktarlarda tasarruf olanaklarına kavuşmasını ülke ekonomisi yönünden zararlı buluyorlardı. Özellikle bu birikimin dolaylı olarak dağılımını etkileceğinden korkuyorlardı. Fakat bu korkuların yakın zamana dek ortaya çıkmadığı görülmektedir.

Yaşama düzeyi yükselen halk, bazı mal ve hizmetlerden daha fazla talep ederken bazı mallar da ilk kez alıcı durumuna geçmektedir. Aradığı malı bulamayan tüketici, elindeki parayı faiz karşılığında sandığa yatırma yoluna gitmekte-

dir. Bu tutum, halkın parasal sisteme güven duyduğu gerçeğini kanıtlamaktadır.

Halk, tasarruf sandıklarında üç türlü hesap açabilmektedir.

- Vadesiz tasarruf hesabı,
- İkramiyeli tasarruf hesabı,
- Vadeli tasarruf hesabı.

Vadesiz hesap sahibi, tasarrufunun bir kısmını ya da tamamını her an çekme hakkına sahiptir. Bu hesaplara yıl sonunda % 2 faiz verilmektedir.

İkramiyeli hesaplarda da faiz haddi % 2 dir. Ancak bu hesap sahipleri yılda iki kez çekilen ikramiye kurasına katılma hakkını almaktadır. Dağıtılan ikramiyelerin toplamı, ikramiyeli tasarruf hesaplarının toplamının % 2 sini kapsamaktadır. Ayrıca bu hesaplara tahakkun etirilen faiz toplamı, tasarruf miktarına (sermayeye) katılmaz. Yani mürekkep faiz işletilmemektedir.

Vadeli hesaplarda hesap sahibi % 3 faiz almaktadır. Bu hesaplarda en kısa vade, altı aydır. Daha önce çekenlere, vadesiz hesaplara uygulanan aiz haddi uygulanır.

GOSBANK

Tasarruf Sandıklarının yanında bazı tasarruf sahipleri özellikle büyük kentlerde, bankalarda tasarruf hesabı açabilmektedir.

Bilindiği gibi 1917 Devrimini izleyen günlerde alınan önemli kararlardan biri de (28 Aralık 1917 kararnamesi) bankacılık sisteminin devletin kontrolüne alınması ve merkezileştirilmesi idi. 1959 reformlarından sonra Sovyet Rusya'da tasarruf sandıkları dışında, üç ayrı bankayla para ve kredi işleri yürütülmektedir: GOSBANK (Merkez Bankası), STROİBANK (Sanayi Yatırım Bankası) ve VNİECHTORBANK (Dış Ticaret Bankası.)

Dünyanın en büyük bankalarından biri olan GOSBANK'ın 80 bin şube ve ajansı, yurt içine dağılmıştır. Toplam 250 bin kişi çalıştırmakta ve bir milyondan fazla işletmenin hesabını tutmaktadır. 1969 yılı toplam kredi hacmi 950 milyon \$ (1 ruble = 1.10 \$) dir ki bu yaklaşık olarak, A. B. D.'nin cari fiyatlar üzerinden G.S.M. H.'sı kadardır. Burada hemen söyleyelim ki RUBLE'nin giriş ve çıkışı yasaktır. Yabancılar yukarıdaki kür üzerinde ruble alırlar, çıkarken ve daha önce döviz karşılığında aldıklarını ispat ettikleri rubleleri dövize çevirtirler.

Gosbank, Merkez Bankası olarak ülkenin altın ve döviz değerlerini saklamakla ilgili işlemlerden sorumlu bulunmaktadır. Bir ticaret bankası olarak da, ticarî ve tasarruf mevduat hesaplarını yürütmektedir.

Gosbank, tüm çalışmalarını, ulusal ekonomiyi kapsayan GOSPLAN'a göre düzenlemektedir. Bu açıdan en önemli görevi, kaynak dağılımını, işletmelere yönelik sağlamaktır. 1969 sonunda 145 milyon ruble olan bu kredi dağıtımı karşılığında Banka % 3 - % 8 arasında (işletme konusuna) değişen faiz almaktadır.

Gosbank yöneticileri kredi dağılımı hakkında yapısal kararlar almak durumunda değildirler. Merkezden saptanan politikayı uygulamakla yetinirler. Ancak açtıkları kredileri izlerler. Zamanında geri ödemelerin yapılmasını sağlarlar Banka olağanüstü durumlarda yatırım planını uygulayamayan işletmelere kısa vadeli işletme kredisi açmakta serbesttir. Bir yıl vadeyle olan bu kredileri, % 1 - % 8 faizlidirler.

Önemli olan nokta Gosbank'ın dağıtımını yaptığı «para»nın, «Para Ekonomileri»ndeki yani kapitalist ekonomilerdeki «para» olmamasıdır. Buradaki para bir «hesap birimi» ya da muhasebe aracıdır. Sovyet iktisatçılar Ruble'nin üç diğer görevini şöyle sıralıyorlar :

1 — Değer ölçüsüdür: Yani sosyalist ekonomide bir malın üretiminde harcanan toplumsal emeğin hesap aletidir.

2 — Değişim aracıdır: Bu göreviyle toplumsal ürünün plânlan-

miş dağılımla, öngörülen tüketicilere ulaşmasını sağlar.

3 — Biriktirme aracıdır: Yukarıda sözünü ettiğim tasarruf sandıklarına tasarrufların intikalini sağlar. Ancak bu tasarrufların yatırıma gitme olanağı yoktur.

KOLKHOZ'LAR VE BANKALAR

Sovyet tarım işletme tiplerinden biri olan KOLKHOZ'lar gönüllü bir araya gelmeyle tarım üreticilerinin kurduğu, «birlikte işletme» ortaklığıdır. 1940 yılı başında 236 bin Kolkhoz var iken şimdi 36 bin kadardır.

Kolkhoz'ların her biri parasal kaynaklarını en yakın banka şubesine yatırmaktadır. Bu cari tasarruf hesabı karşılığında % 0.5 faiz almaktadırlar. Kolkhoz'ların talep ettikleri krediler karşılığında ödedikleri faiz haddiyse kısa vade için % 0.75; uzun vade için % 1 dir. 1 Ocak 1969'a göre banka sisteminin Kolkhoz'lara açtığı kısa vadeli kredi toplamı bir milyar ruble civarındayken uzun vadeli krediler toplamı 8 milyar rubleyi aşmaktaydı.

KOOPERATİF VE DEVLET İŞLETMELERİ

Sovyet Rusya'da devlet işletmeleri, ulusal ekonominin her kesiminde egemen durumdadır. Bu işletmeler dışında ülkedeki ticaret işletmelerinin, tüketim kooperatiflerinin ve bazı küçük el sanatları

atelyelerinin toplam sayısı 430 bini aşmaktadır.

Gosbank bütün bu işletme ve kuruluşlara ticarî mevduatları karşılığında faiz vermemektedir. Daha önceleri verilen faizin bir kararla kaldırılmasını halen bazı iktisatçılar uygun bulmamaktadırlar. Son gelişmeler devlet işletmelerinin ve diğer kooperatiflerin mevduatlarına da belli bir faizin verileceğini göstermektedir.

Tersine, bütün bu işletme ve kuruluşlara belli bir faiz oranından kredi açılmaktadır. Banka alım satım belgeleri üzerinden açtığı krediler için % 1, en fazla üç ay için açılan kısa vadeli krediler için % 2 faiz tahakkuk ettirmektedir. Bu çeşit kredilerin toplamı Ocak 1969'a göre 96 milyar rubledir.

Kredi alıcısı zamanında borcunu ödemediği takdirde yıllık faiz oranı % 5 e çıkmaktadır ki bu, söz konusu işletme için çok ağır bir ekonomik ceza olmaktadır. Banka, bu faiz politikası sonucu büyük gelirler sağlamaktadır.

SONUÇ

Kısaca, somut örnekler içinde, faizin Sovyet ekonomisi içindeki yerini ve önemini göstermeye çalıştık. Prof. A. BIRMAN'ın da dediği gibi faiz, Sovyet ekonomisinin işleyişinde etkin bir ekonomik araç durumundadır.

Bu araçla, işletmeler kendi

döner sermayelerini en verimli biçimde kullanmaya ve bankalara başvurmamaya zorlanmaktadır.

Kredi koşulları, işletmeler için oldukça ağırdır. Kısa vadede ödeme, yerine ketirilmediğinde faiz haddi cezalı olarak çok yükselmekte ve işletmelerin malî yapısını çok olumsuz biçimde etkilemektedir.

Aslında, işleyiş dikkatle gözlemlendiğinde görülecektir ki tüm işletmelerin büyük çoğunluğu, devletindir. Bu işletmelerin kredi alışı yaptığı bankalar da devletindir. O halde işletmelerin hesaplarından banka hesabına fonların aktarılması, devletin bir cebinden paranın çıkıp, diğer cebine girmesi demektir. Ancak uygulamada nakledilen para değil de, ekonomik sonuç olmaktadır. Prof. A. BIRMAN'a göre elli yıllık uygulama sonucu

görülmüştür ki, ulusal ekonominin işleyişinin devletçe kontrolü ancak Banka'nın işletmelerle devlet arasındaki yeri almasıyla mümkün olmaktadır. Bankanın da, kontrolünü gerçekleştirmesi ancak «faiz» aracılığıyla olmaktadır.

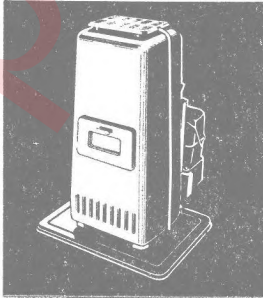
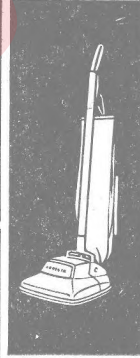
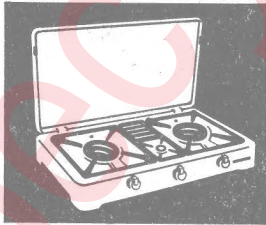
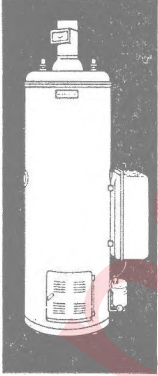
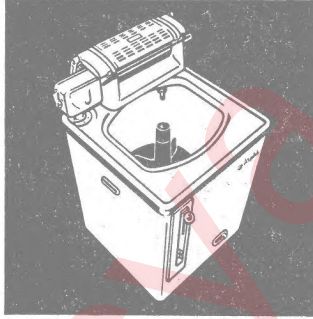
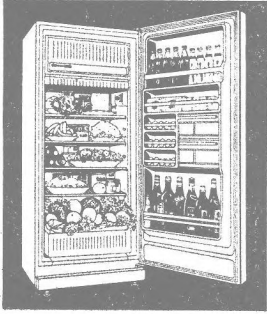
KAYNAKLAR :

- 1 — Prof. Alexandre BIRMAN «Sovyet Ekonomisi'nde faizleri yeri» La Revue BANOQUE — Paris, Aralık 1970.
- 2 — M. S. MENDELSON «GOSBANK» EUROMONEY Dergisi, Aralık, 1970.
- 3 — Dr. Erdiç TOKGÖZ «Türkiye'nin Gelişmesi İçinde İki Kalkınma Bankası Modeli» Doktora Tezi, Paris 1967.
- 4 — Erik EGNELL «Ruble, Uluslararası bir Para» Le BULLETIN de L'ECONOMIE et Des FINANCES» Paris, Nisan 1970.
- 5 — Maurice BÖBB. «Sovyet Ekonomisi'nin Gelişimi». Çeviri. İstanbul, 1968.

ARÇELİK

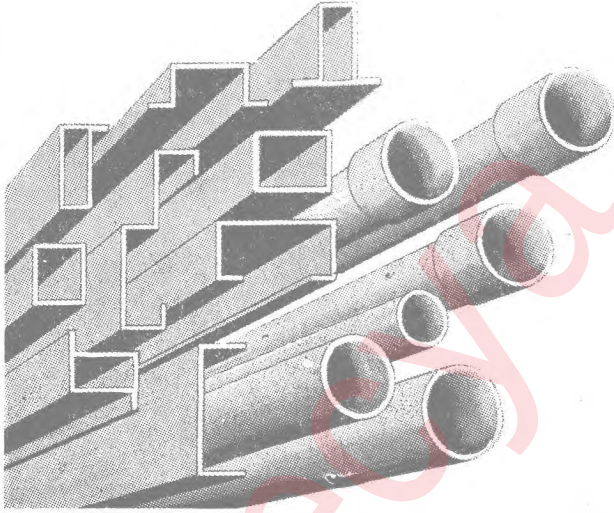
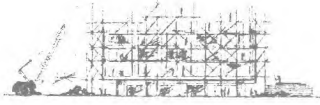
daima en iyisini
imal eder

üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

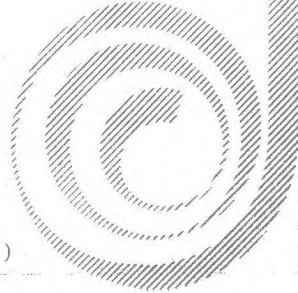
(Yeni Ajans: 1676)

sanayide ve inşaatta borusan mamulleri

- Su ve Gaz Boruları TS 301/2 DIN 2440
(Siyah, Galvanizli ve Bitümlü olarak)
Sanayi Boruları TS 302/4 - DIN 2394
TS 416/1 - 2458
Soğuk çekilmiş borular TS 302/3 DIN 2393
Alçak basınç kazan boruları TS 416/1 DIN 2458
İnce Cidarlı sulama boruları
Profil boruları Çeşitli ölçü ve şekillerde
Açık profiller Çeşitli ölçü ve şekillerde
Soğuk çekme bant imâli ve bant dilme :
Hususi ebat ve şekillerde boru ve profiller
(Hususi sipariş üzerine)

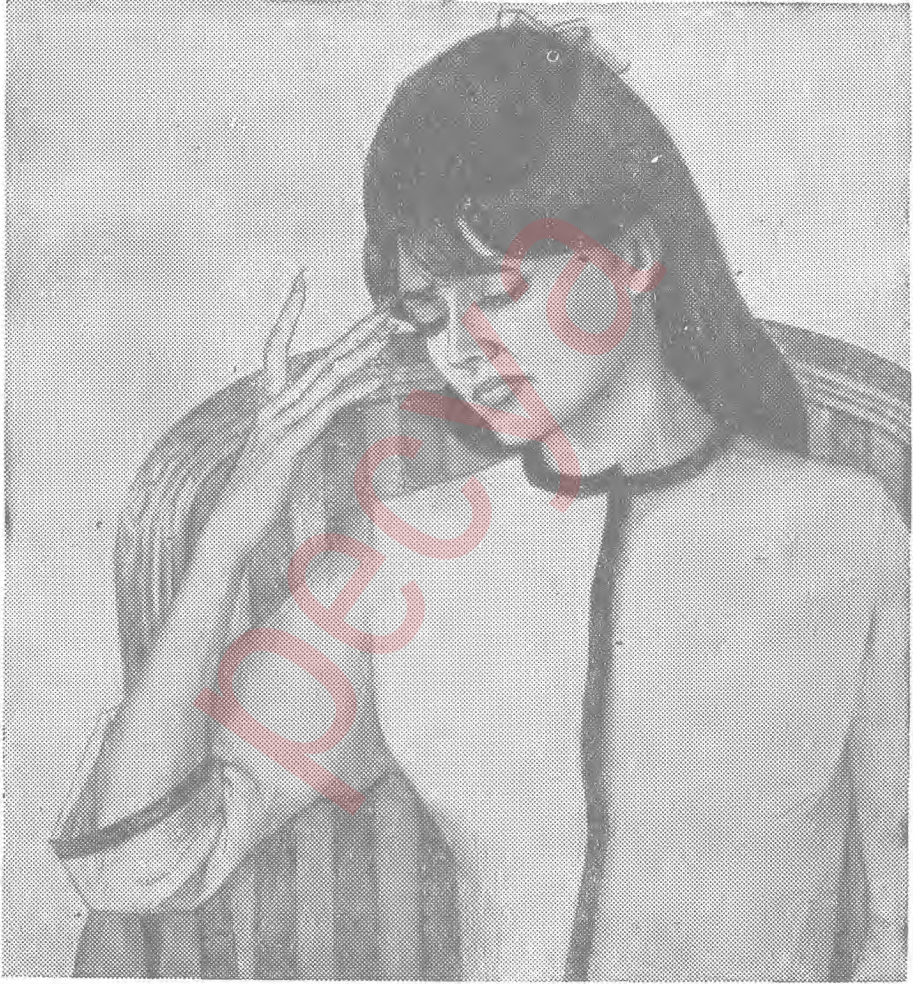
Bs **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul Tel. 44 74 80 - (5 Hat)

MUAYYEN ZAMANLARDAKİ
SANCILARDA

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına karşı ve bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır ● **OPON**, günde altı tablet alınabilir

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı tuğlası

• ateş tuğlası
ateş harçları
izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

St

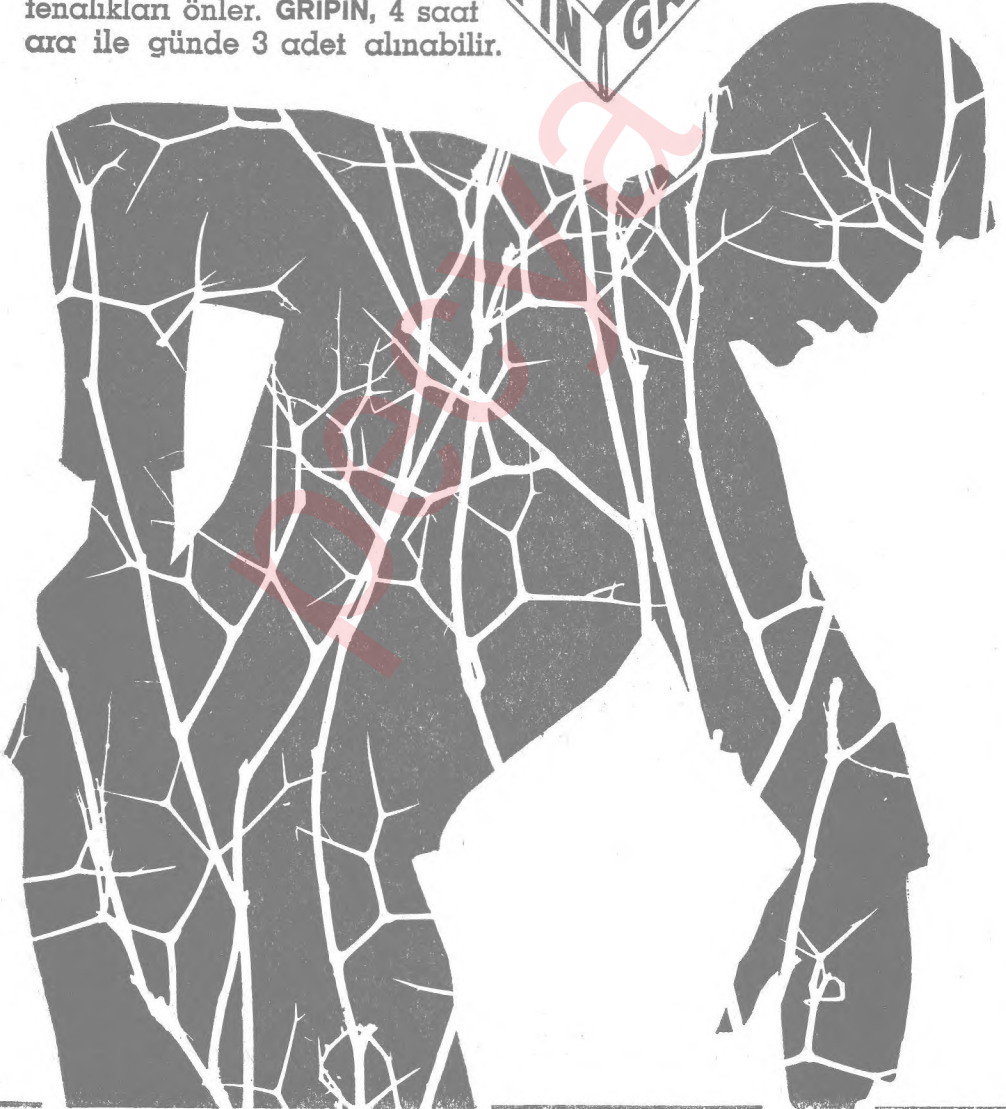
evinizin bankası - herkesin bankası

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

asabî ağırlara karşı...

...GRİPİN, soğuk algınlığından ileri gelen vücut ağrılarına, asabî ağrılarına karşı faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ve siyatik ağrılarını teskin eder. GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında bir çok fenalıkları önler. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

Ustanın Çırağına Öğüdü

"İş sahibi olmak için işi bilmek yetmez..
Gerçekten de öyle.. Hem kendinize, hem de yurt kal-
kınmasına birşeyler katmak için, iş yapacak krediye ihtiya-
cınız vardır. Küçük Esnaf ve Sanatkarı Kredi Vererek Besle-
yen ve destekleyen bir banka biliyor, usta.. Onun için şöy-
le getiriyor sözünün gerisini:

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

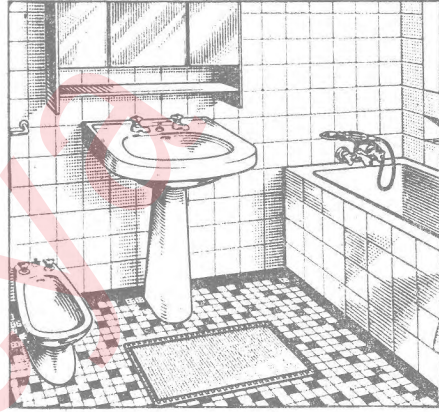
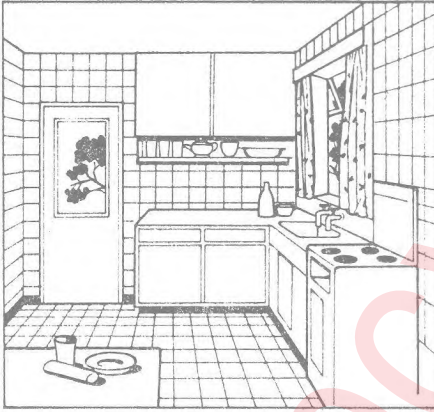
ile işbirliği Vap

Delta Reklamcılık

(Basın İlan: 60175 - A 20361)

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KE

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6
Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

Başlıca Mamulleri:

FAYANS
KAROSERAMİK
KAROMOZAİK
İZOLÂTÖR
ELEKTROPORSELEN

yüzlerce boya...

yüzlerce isim var...

fakat en iyisi,

ÇBS boyalarıdır.

Evet, ÇBS Boya Sanayii modern tesislerinde, müteahhiss kimya

mühendisleri ve personel kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...

ÇBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinize, bürunuza hasılı bulduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayiine

yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

DAHA İYİSİ YOKTUR

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇİLER NO. 56-58 TEL: 49 67 10 (DÖRT HAT)

KARTVİZİTTEN GAZETEYE KADAR
BÜTÜN BASKI İŞLERİNİZDE
EN YETKİLİ MÜESSESE
DİZGİ-BASKI (TİPO-OFSET)--CİLT

YENİLİK

BASİMEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Mîlâs Han No. 45-46-47-48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 — İstanbul

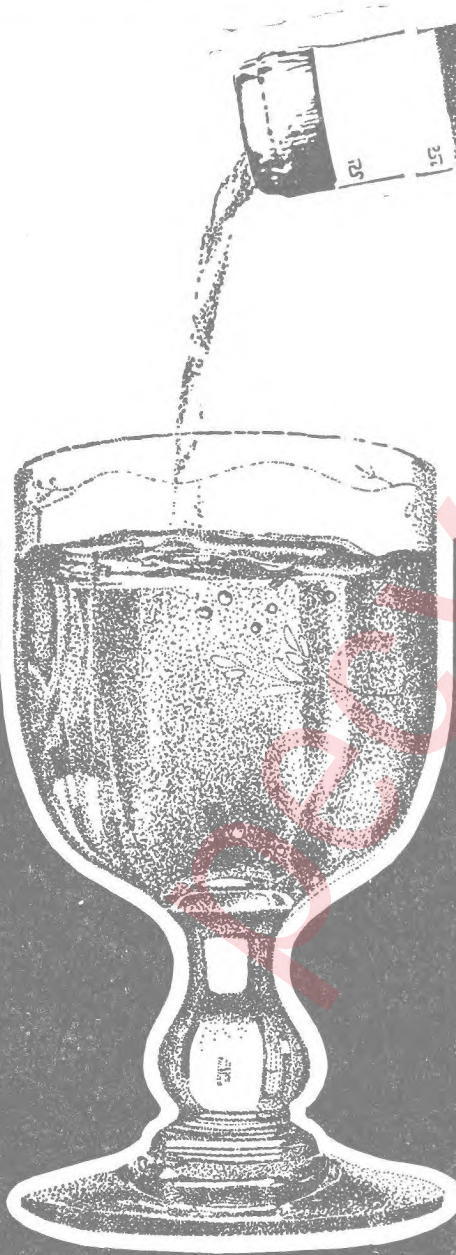
BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR.

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL

ŞARAP
SANAYİİNDE

S

ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın İlan : 60483)